Stanislovas Sajauskas

MARIJAMPOLĖ

PALAIMINTASIS JURGIS MATULAITIS

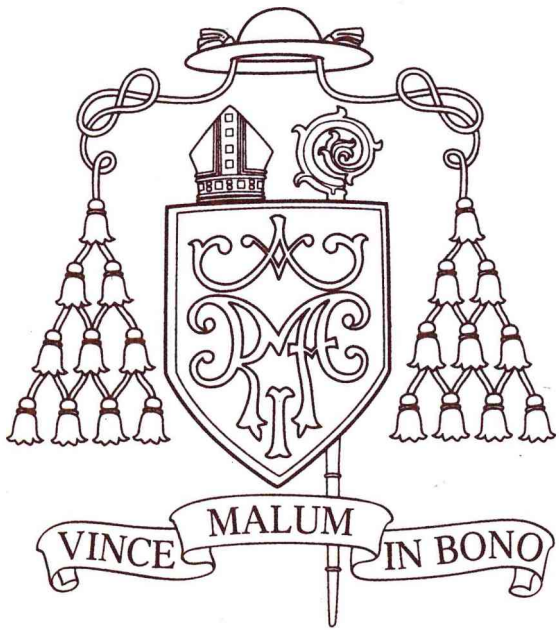

NAUJASIS LANKAS

Kaunas 2013

MARIJONŲ NAUJOKYNO FRIBŪRE DIENORAŠTIS

Marijonų Vyresnysis kun. Jurgis Matulaitis Fribūre (1911–1914) m. (TIM)

2007 m. į mano rankas atsitiktinai pateko nežinomo autoriaus lotyniškas rankraštis. Tai buvo minkštais juodais viršeliais pusstoris sąsiuvinis, kurio pirmame puslapyje užrašyta *„Diarium. Die 31 iulii 1911–1912 diem 18 augusti"*. Prašymas identifikuoti rankraščio autorių mane suintrigavo, juolab, kad jaučiau, jog galėsiu padėti, nes jau senokai rinkau įžymių žmonių autografus. Jų tarpe buvo nemažai senų lotyniškų dokumentų su dvasininkų parašais[1, 2]. Pavarčius rankraštį, atsirado nuojauta, kad tai Palaimintojo Jurgio Matulaičio rankraštis, virtusi įsitikinimu, kai sugretinau jo parašą su vardu „Georgius" rankraščio 68 puslapyje. Sprendžiant pagal pavadinimą ir datomis pažymėtas pastraipas, tapo aišku, jog tai kun. Jurgio Matulaičio (1911–1912) m. dienoraštis, kaip vėliau paaiškėjo, nežinomų jėzuitų išsaugotas iki šių dienų.

Pasitarus su muziejininkais nuspręsta, kad rankraščio sugojimui geriausia vieta būtų Marijampolė, kurioje Šv. Mykolo arkangelo bazilikos altoriuje yra palaimintojo

Jurgio Matulaičio palaikai ir kurioje yra Vilkaviškio vyskupijos muziejus[3]. Taip Dienoraštis pateko į šį muziejų (Inv. nr. 2419).

Profesionaliems istorikams nesusidomėjus šiuo rankraščiu, pabandžiau išsiaiškinti jo reikšmę ir prasmę. Pirmiausia, žinoma, reikėjo išversti jį iš lotynų į lietuvių kalbą, ką galėjo padaryti tik teologas, suprantantis specifinius terminus. Man pasisekė surasti profesionalų vertėją, Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos fakulteto dėstytoją Stanislovą Poniškaitį, kuris apsiėmė išversti. Netrukus paaiškėjo, kad išversti *Diarium* bus nėra taip paprasta, ypač tikrinius žodžius (pavardes, vietoves). Dienoraštis rašytas Fribūre, Šveicarijoje, kurioje net trys kalbos – vokiečių, prancūzų ir italų – yra valstybinės, ir ne visada aišku, pagal kurios kalbos tarimą lotyniškai užrašytas vietovardis ar pavardė. Kiek lengviau su Marijonų naujokyno kunigų, atvykusių iš Lietuvos ar Lenkijos pavardėmis, kurios dažniausiai buvo rašomos lenkiškai.

Įveikus visus sunkumus ir perskaičius tekstą, buvo nesuprantama, kodėl Dienoraštis rašytas trečiuoju asmeniu, o jo pagrindinis „veikėjas" Jurgis Matulaitis (Georgius Matulevicz) niekaip netituluojamas. Atrodė, kad taip pasielgta konspiracijos tikslais, nes naujokynas Fribūre buvo kuriamas tada, kai vienuolių marijonų veikla Lietuvoje buvo uždrausta, o kun. . Jurgis Matulaitis 1909 m. marijonų įžadus priėmė slapta nuo caro valdžios. Taip pat slapta 1911 m. liepos 14 d. Marijonų vienuolijos kapitulos (kun. Jurgis Matulaitis, kun. Pranciškus Būčys, kun. Jonas Totoraitis) jis buvo išrinktas Marijonų generolu (dienoraštyje vadinamas Generaliniu Vyresniuoju). Apie konspiraciją naujokyne liudija ir 2011 m. spalio 5 d. nutarimas, kad „kun. Matulevičiaus (Matulaičio – *vert.*) kiti nevadintų Tėvu, o kreiptųsi paprastai – įvardžiu, kad nebūtų atskleidžiamas viešumai neskirtas gyvenimas ir nebūtų rodomas mūsų tarpusavio santykis". Matyt, konspiracijos sumetimais pasitarimai ir svarstymai dėl vidaus gyvenimo ir santykių Kongregacijoje dažnai vykdavo pasivaikščiojimo miške metu. Toliau aiškinantis, Marijonų provincijolas Lietuvoje kun. Andrius Šidlauskas MIC nustatė, kad aptariamas rankraštis – tai Marijonų naujokyno Fribūre (Šveicarija) dienoraštis, privalomas vesti visiems vienuolyno naujokynams. Jame gausi Generalinio Vyriausiojo sukurtų naujokyno Nuostatų realijų.

Šio Dienoraščio paskelbimas padės užpildyti Palaimintojo Jurgio Matulaičio biografijos (1911–1912) m. spragą (žiūr. Matulaitis. J. *Užrašai.* – Vilnius, 1990). Aiškėja, kodėl jis (1911–1912) m. gyvendamas Fribūre nerašė asmeninio dienoraščio: jis rašė Marijonų naujokyno *Diarium*, kuris dažnai virsdavo kun. Jurgio Matulaičio asmeniniu dienoraščiu.

[1] Sajauskas S. *Lietuvos kūrėjų autografai. Parodos katalogas.*– Kaunas, 2003.

[2] Sajauskas S., Sajauskas J. *Nenugalėtieji. Autografų parodos katalogas.* Marijampolė, Vilkaviškio vyskupijos muziejus. 2003.06.13–2003.07.06. – Kaunas, 2003.

[3] *Tuo metu Palaimintojo Jurgio Matulaičio muziejus dar nebuvo įkurtas.*

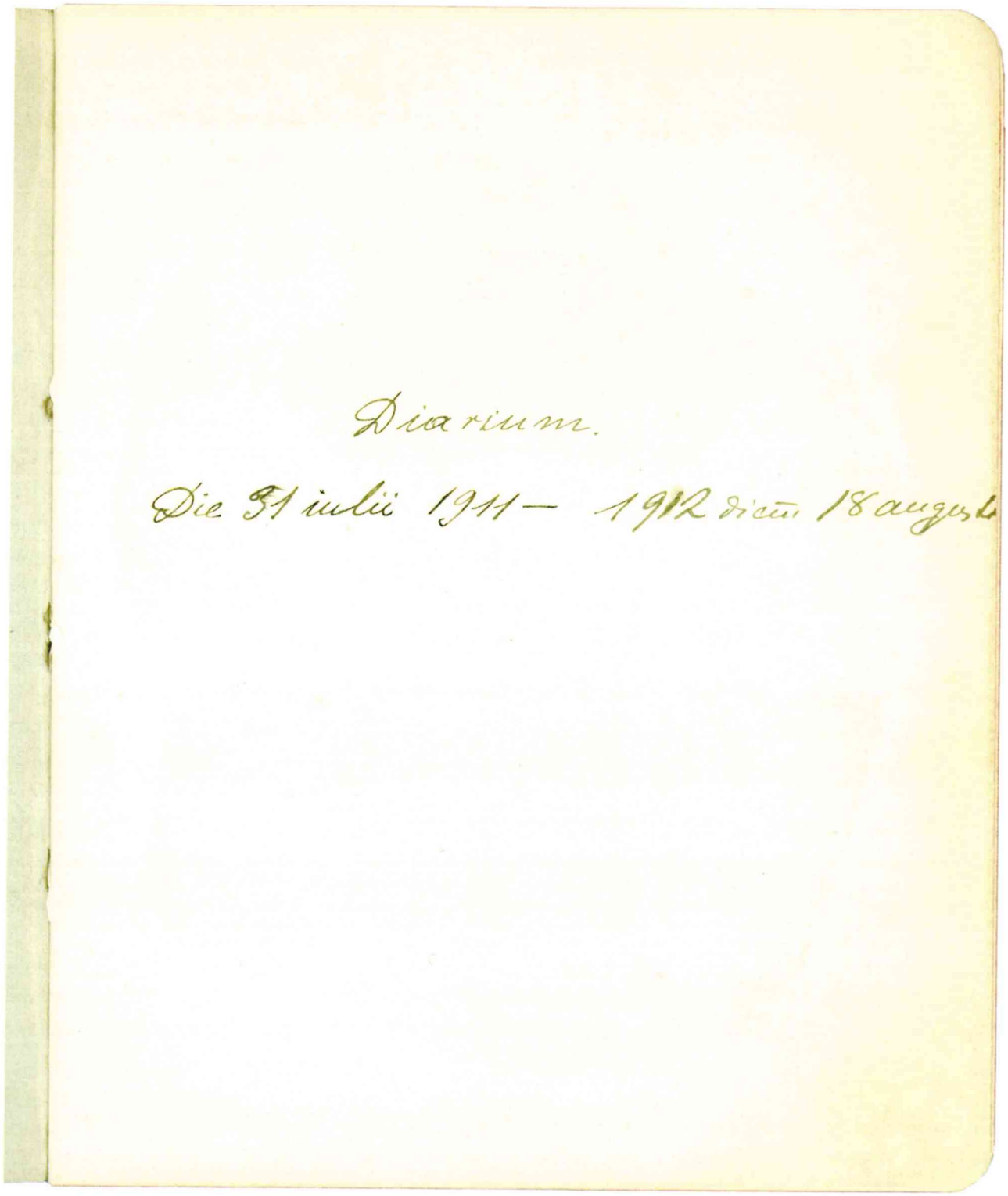

Kun. Jurgio Matulaičio (Matulevičiaus) rašyto marijonų naujokyno Fribūre (Šveicarija) dienoraščio titulinis puslapis. Dienoraštis (vienas sąsiuvinis) apima (1911 07 31–1912 08 18) laikotarpį (VVM)

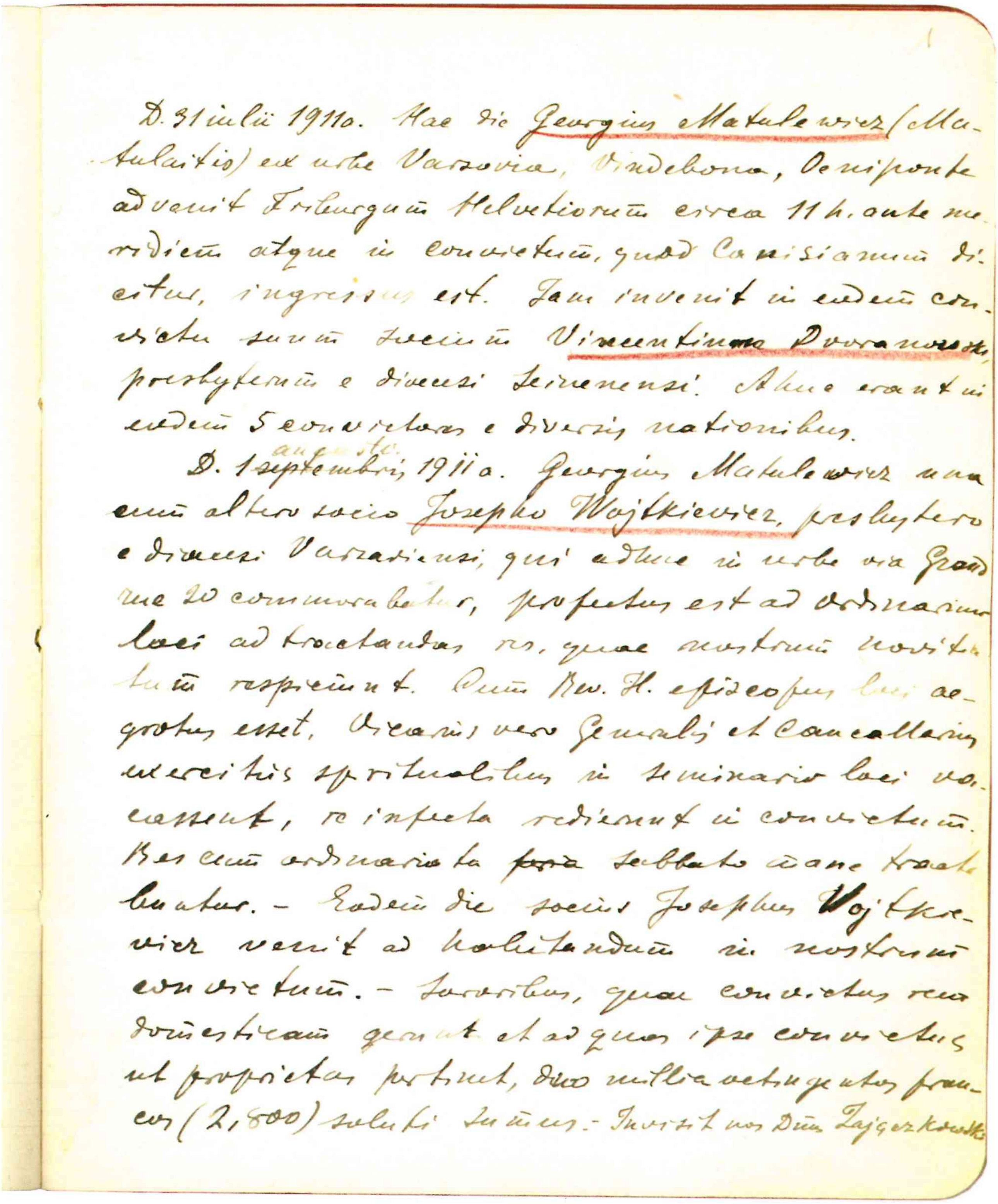

D. 31 iulii 1911 a. Hac die Georgius Matulewicz (Matulaitis) ex urbe Varsovia, Vindebona, Oeniponte advenit Friburgum Helvetiorum circa 11 h. ante meridiem atque in convictum, quod Canisianum dicitur, ingressus est. Iam invenit in eodem convictu suum socium Vincentinum Dvoranowski, presbyterum e dioecesi Seinensi. Alius erant in eodem 5 convictores e diversis nationibus.

D. 1 septembris (augusti) 1911 a. Georgius Matulewicz una cum altero socio Josepho Wojtkiewicz, presbytero e dioecesi Varsaviensi, qui adhuc in urbe via Grand rue 20 commorabatur, profectus est ad ordinarium loci ad tractandas res, quae nostrum novitiatum respiciunt. Dum Rev. H. episcopus loci aegrotus esset, Vicarius vero Generalis et Cancellarius exercitiis spiritualibus in seminario loci vacassent, re infecta redierunt in convictum. Res cum ordinario ~~fer~~ sabbato iam tractabatur. – Eadem die socius Josephus Wojtkiewicz venit ad habitandum in nostrum convictum. – Sororibus, quae convictus rem domesticam gerunt et ad quas ipse convictus ut proprietas pertinet, duo millia octingentos francos (2,800) soluti sumus. – Invisit nos Dom. Zajączkowski

Marijonų naujokyno Fribūre (Šveicarija) Dienoraščio pirmasis puslapis (VVM)

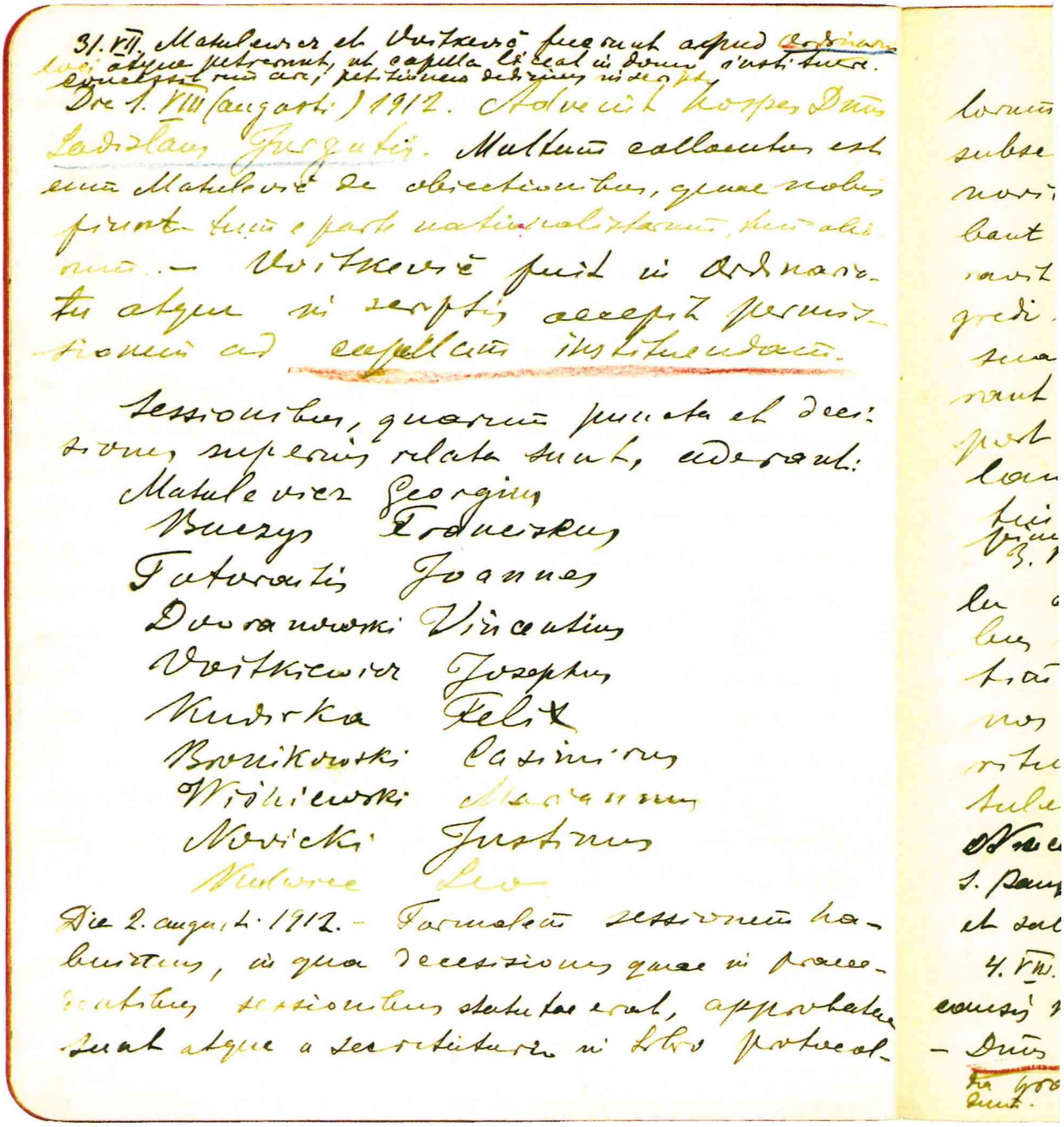

Marijonų naujokyno Fribūre Dienoraščio 1912 m. liepos 31 d. – rugpjūčio 2 d. 68 puslapis, kuriame rašoma, kad rugpjūčio 1 d. atvyko svečias – kun. Vladislovas Jurgutis; išvardijami kunigai – pirmieji marijonai: Jurgis Matulaitis, Pranciškus Būčys, Jonas Totoraitis, Vincentas Dvaranauskas, Juozapas Vaitkevičius, Feliksas Kudirka, Kazimieras Bronikovskis, Marijonas Višnevskis, Justinas Navickas, Leonas Kulvietis, dalyvavę posėdžiuose, kuriuose buvo svarstyti Marijonų kongregacijos organizavimo klausimai (VVM)

(Jurgis Matulaitis)

DIARIUM

Die 31 iulli 1911 – 1912 diem 18 augusti

DIENORAŠTIS

1911 m. liepos 31 d. – 1912 m. rugpjūčio 18 d.

D. 31 Iulii 1911 a. Hac die Georgius Matulewicz (Matulaitis) ex urbe Varsovia, Vindebona, Oeniponte advenit Friburgum Helvetiorum circa 11 h. ante meridiem atque in convictum, quod Canisianum dicitur, ingressus est. Iam invenit in eodem convictu suum socium Vincentium Dvoranowski, presbyterum e diocesi Seinenensi. Adhuc erant in eodem 5 convictores e diversis nationibus.

D. 1 Augusti 1911 a. Georgius Matulewicz una cum altero socio Josepho Wojtkievicz, presbytero e dioecesi Varsaviensi, qui adhuc in urbe via Grand rue 20 commorabantur, profectus est ad Ordinarium loci ad tractandas res, quae nostrum novitiatum respiciunt. Cum Rev. Ill. Episcopus loci aegrotus esset, Vicarius vero Generalis et Cancellarius exercitiis spiritualibus in Seminario loci vacassent, re infecta redierunt in convictum. Res cum ordinariatu Sabbato mane tractabuntur. – Eodem die socius Josephus Wojtkievicz venit ad habitandum in nostrum convictum. – Sororibus, quae convictus rem domesticam gerunt et ad quas ipse convictus ut proprietas pertinet, duo milia octingentos francos (2,800) soluti sumus. – Invisit nos D.nus Zajgerkowski.

Dies 2 Sept. (*turėtų būti* – Augusti-*vert.*). – Invisit nos D.nus Kornilowicz. – Vespere profecti sumus ad visitandum PP. Capuccinorum E.siam ad lucrandas indulgentias.

3. *VIII.* D.nus Josephus Wojtkiewicz c. h. 8 mane profectus est ad sepeliendam unam ex defunctis operariis polonis Kerger.

Magnificus D.nus Rector Academiae Petropolitanae ex oppido Aix-les-Bains ad Georgium Matulevicz venit tractandi causa de variis rebus, ad Academiam pertinentibus; uterque composuerunt, praecipue ipse Magnif. Rector, relationem de statu Academiae Petropolitanae an. scholari 1910/1911 Romam S. Congregationi Studiorum mittendam.

4.VIII. Magnif. Rector in oppidum Aix-les-Bains reversus est; Ille reliquit eam, de qua supra, relationem, ut Matulevicz eam transcribi curet. Quod facere benigne consensit Rev.mus D.nus Cancellarius huius Friburgensis Universitatis.

D. Vojtkievicz una cum socio Kornilowicz profecti sunt recreationis causa in Bühl, ut ascenderent in montem Moleson.

d. 5.VIII. Advenerunt mane circa h. 11 novi quinque e nostris sociis: presbyteri e dioecesi Sejnensi: D.ni Felix Kudirka et Justinus Novicki; dein Georgius Košys, laicus, e dioecesi Samogitiensi, denique laici Vaclavus Sidzikovski et Josephus Lazovski, alumni Seminarii Veiveriensis praeceptorum populi, uterque a dioecesi Sejnensi.

Georgius Matulevicz toto tempore antemeridiano illam relationem de statu Academiae Petropolitanae R.o Cancellario Weyerich dictitabat.

D.nus Vladislaus Kornilovicz hospes venit ad nos ad pernoctandum.

d. 6.VIII. D.nus Kornilowicz profectus est.

d. 7. VIII. D.nus Eduardus Comes O'Rourke, presbyter dioecesis Mohyloviensis venit hospes ad exercitia spiritualia una nobiscum peragenda. Ex colloquiis totius temporis cum D.no Vaclavo Sidzikovski et Josepho Lazovski apparuit, eos vis ac ne vis quidem aliquam vocationem habere. Sacerdos qui eos misit, ut videtur, non cognovit bene eos. Illi iuvenes id unice cupiunt et intendunt, ut gymnasium persolvant et varias disciplinas addiscant; minime intelligunt, quid sit vocatio, neque solliciti sunt de ea, neque cogitant. – Statim intelleximus, eos non posse una nobiscum manere sub uno tecto. Tota die lavandum nobis erat, non invenerimus aliquod pro eis receptaculum, ubi linguas gallicam, germanicam, latinam addiscere possint. Tota urbe paene peragrata tandem eiusmodi receptaculum apud D.num Baroni nomine „Sarinia" invenimus, pro singulis pro sustentatione 65 fr. solvendi et pro doctrina 20 fr.; pro utroque simul 174.

1911 m. liepos 31 d. Šią dieną apie 11 val. priešpiet Jurgis Matulevičius (Matulaitis) iš Varšuvos, Vienos, Insbruko atvyko į Šveicarijos miestą Fribūrą bei atėjo į bendrabutį, vadinamą *Canisianum*. Toje kolegijoje jau rado savo kolegą Vincentą Dvaranauską[4], kunigą iš Seinų vyskupijos. Tuo metu ten drauge gyveno 5 skirtingų tautybių asmenys.

1911 m. rugpjūčio 1 d. Jurgis Matulaitis kartu su kitu kunigu Juozapu Vaitkevičiumi, kunigu iš Varšuvos vyskupijos, kuris iki tol buvo apsistojęs mieste, Grandrue g. 20, nuvyko pas vietos ordinarą apsvarstyti reikalų, susijusių su mūsų naujokynu. Kadangi Jo Ekscelencija vietos vyskupas negalavo, o generalinis vikaras ir kancleris buvo atsidėję dvasinėms pratyboms vietos seminarijoje, nieko nenuveikę jie grįžo į kolegiją. Reikalai su vyskupijos vadovybe bus svarstomi šeštadienio rytą. Tą pačią dieną kunigas Juozapas Vaitkevičius atvyko į mūsų bendrabutį gyventi. Seserims, kurios bendrabutyje šeimininkauja ir kurioms kaip nuosavybė priklauso pats bendrabutis, sumokėjome du tūkstančius aštuonis šimtus frankų. Mus aplankė kun. Zaigerkovskis.

Rugpjūčio 2 d. Mus aplankė Kornilovičius. Vakare išvykome aplankyti tėvų kapucinų bažnyčią, kad pelnytume atlaidus.

VIII. 3. Kun. Juozapas Vaitkevičius apie 8 val. ryto išvyko laidoti vienos iš mirusių lenkių darbininkių Kerger.

Iš Ekslėbeno miesto pas Jurgį Matulaitį atvyko Magnificencija Petrapilio akademijos rektorius apsvarstyti įvairių reikalų, susijusių su akademija. Abudu, ypač pats Magnificencija rektorius, rengė Petrapilio akademijos būklės 1910/1911 mokslo metais ataskaitą, skirtą nusiųsti į Romą Šventajai Studijų kongregacijai.

VIII. 4. Magnificencija rektorius grįžo į Ekslėbeno miestą. Jis paliko minėtą ataskaitą, kad Matulaitis pasirūpintų jos perrašymu. Tai padaryti mielai sutiko Fribūro universiteto kunigas kancleris.

Kun. Vaitkevičius drauge su kunigu Kornilovičium išvyko pailsėti į Biūlį, įkopti į Molesono kalną.

VIII. 5 d. Apie 11 val. ryto atvyko penki iš mūsų kolegų: kunigai iš Seinų vyskupijos – Feliksas Kudirka ir Justinas Navickas; Jurgis Košys – pasaulietis iš Žemaičių vyskupijos, ir pasauliečiai Vaclovas Sidzikauskas bei Juozapas Lazauskas, Veiverių mokytojų seminarijos auklėtiniai, abu iš Seinų vyskupijos.

Jurgis Matulaitis per visą priešpietinį laiką diktavo kunigui kancleriui Vejerichui tą Petrapilio akademijos būklės ataskaitą.

Pas mus pernakvoti atvyko svečias Vladislovas Kornilovičius.

VIII. 6 d. Išvyko Kornilovičius.

VIII. 7 d. Į svečius atvyko Mogiliovo vyskupijos kunigas grafas Eduardas O'Rurkė[5], kad kartu su mumis atliktų dvasines pratybas.

Iš visų pokalbių su Vaclovu Sidzikausku ir Juozapu Lazausku paaiškėjo, kad jie net neturi jokio pašaukimo. Kunigas, kuris juos atsiuntė, kaip atrodo, jų gerai nepažino. Tie jaunuoliai trokšta ir siekia vien tik baigti gimnaziją ir pasimokyti įvairių dėstomų dalykų; jie visai nesuvokia, kas yra pašaukimas; nei jiems jis rūpi, nei jie apie tai mąsto. Tuojau supratome, kad jie negali pasilikti drauge su mumis po vienu stogu. Visą dieną mums reikėjo valytis, jiems neradome jokios buveinės, kur galėtų mokytis prancūzų, vokiečių ir lotynų kalbų. Beveik visą miestą apėję galų gale pas poną Baroni radome tokią buveinę, pavadinimu „Sarinia", už 65 frankus kiekvieno išlaikymui ir 20 frankų už mokslą, iš viso už abudu – 174 (turėtų būti 170; neaišku, ar tai skaičiavimo apsirikimas ar 4 frankai buvo palikti kaip savaime suprantami „arbatpinigiai"? – *autorius*).

[4] Dvaranauskas, Vincentas MIC (1871–1966) – Jurgio Matulaičio draugas iš studijų Peterburgo Katalikų dvasinėje akademijoje laikų, vėliau Seinų seminarijos profesorius,. 1911 m. Fribūre įstojo į marijonų naujokyną. Ilgametis Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo bažnyčios klebonas (1917–1925).

[5] O'Rurk, Eduardas (O'Rourke Edward) (1876–1943) – airių kilmės, etnografinėje Lietuvoje gimęs kunigas (1907), Kauno kunigų seminarijos dvasios tėvas, paskirtas Rygos vyskupu(1918), apaštaliniu administratoriumi (1922), vyskupu (1926) Dancige.

d. 8. Matulevicz et Wojtkiewicz explicatis autem et expositis rebus atque repraesentatis necessariis documentis, obtinuerunt ab Ill. ac Rev. D.no Currat Vicario Generali dioecesis Lausanensis (Friburgi) facultatem permanendi atque fundandi domum studiorum agendique in ea iuxta eam rationem quam exposuimus vel ducendi novitiatum. Ill. ac Rev. D.nus promisit dare necessarias declarationes sub fine Septembris, ut Romae repraesententur, quia nunc proficiscitur, ut requiem optatam capiat. Illos duos iuvenes Sidzikowski et Larowski collocavimus in illo convictu „Sarinia". Vespere venerunt duo nostri socii D.nus Leo Kulvicė, presbyter e dioecesi Samogitiensi, atque Casimirus Bronikowski, presbyter e dioecesi Varsaviensi.

d. 9. Venit Magnificus Rector Kakowski, quocum Matulewicz tractavit de rebus ad Academiam Petropolitanam spectantibus. Exhibuit Rectori Matulevicz rem – transcriptum exemplar Relationis de statu Ac. Petrop. Romam mittentum. – Hodie hora nona incipiunt sacra exercitia spiritualia IV dierum. Dominus Deus nos adiuvet atque benedicat nobis Virgo Immaculata. Commendamus nos Cordi Sacratissimo Jesu. Octo prebyteri exercitia persolvimus: Matulevicz, qui ea dirigit, Wojtkiewicz, Dworanowski, Kudirka, Novicki, Kulvicė, Bronikowski, O'Rourke quoque tamquam hospes. Koszys Georgius separatim exercitia paulo postea lithuanice pergit, iuvante Kulwice.

10. Interrupit per 1 horam exercitia Matulevicz, quia debuit Magn. Rectorem Acad. Petrop. Kakowski visitare et ab eo documenta varia percipere ad portanda eadem Romam.

11. Venit mane circa h. 11 D.nus Mroczek, clericus IV M. O. e dioecesi Varsaviensi, absolutis studiis in Seminario atque statim incepit exercitia spiritualia.

17. Advenit socius Marianus Wisniewski, presbyter dioeceseos Kielcensis, mane circa h. 11.

18. Absolvimus sacra exercitia spiritualia. D.nus O'Rourke profectus est per Oenipontem Petropolin. Statuimus ordinem diei et cetera negotia expedivimus. Omnes profecti sunt ad deambulandum. – D.nus Wisniewski inchoavit exercitia spiritualia. – (Tempore deambulationis D.nus Wisniewski imprudenter se ab aliis sociis quibuscum ibat se separavit atque aberravit cum magno moerore omnium. Ignarus enim erat regionis, quae montana est atque in periculum incidere facile imperitus potuit. Venit una hora post, reprehensionem iustam accepit. Observatio: imperitis et incautis atque inconsideratis sedulo inculcandum est, potissimum eis, qui recenter veniunt, ut obediant eis qui iam seniores sunt et magis experti.

20. D.nus Wojtkievicz profectus est extra civitatem ad servitium divinum peragendum pro diversis polonorum operariorum coloniis.

21. Incepimus explicationem statutorum; imprimis exercitiorum pietatis; et quidem examinis conscientiae particularis. Unusquisque bene methodum addiscat oportet, attendendo ad sensum et finem cuiusque puncti. Varia exercitia sunt veluti instrumenta ope quorum acquirenda est perfectio; cognoscendus itaque cuiusque instrumenti valor, significatio atque finis, ad quem adhibendum est.

24. Profecti sunt omnes post meridiem ad longiorem deambulationem. – Toto tempore per aliquot dies D.nus Wojtkewicz duas sorores, ancillas S.smi Cordis Jesu e Varsovia, iuvabat in recollectionibus annuis peragendis.

30. VIII. Georgius Matulewicz telegramma a Bučys accepit, ut mitteret Petropolim necessaria documenta, scilicet abdicationem a professoris et inspectoris munere, quod hucusque in Acad. Petropolitana exercuit. Eadem die illa documenta missa sunt, sequenti vero die epistola ad Excellentissimum Vincentium Kluczynsky Metropolitam.

8 d. Matulaitis ir Vaitkevičius, išaiškinę bei išdėstę reikalus ir pateikę reikalingus dokumentus, iš Jo Ekscelencijos Lozanos (Fribūro) vyskupijos generalinio vikaro Karet (Currat) gavo teisę pasilikti ir steigti studijų namus bei pagal išdėstytą planą juose plėtoti veiklą ir turėti naujokyną. Jo Ekscelencija pažadėjo rugsėjo pabaigoje parengti reikalingas paraiškas, kad jos galėtų būti pateiktos Romai, nes dabar jis pageidauja išvykti pailsėti. Tuos du jaunuolius – Sidzikauską ir Lazauską – apgyvendinome minėtame bendrabutyje „Sarinia". Vakare atvyko du mūsų kolegos: Leonas Kulvietis, kunigas iš Žemaičių vyskupijos, ir Kazimieras Bronikovskis, kunigas iš Varšuvos vyskupijos.

9 d. Atvyko Magnificencija rektorius Kakovskis[6], su kuriuo Matulaitis apsvarstė reikalus, susijusius su Petrapilio akademija. Matulaitis rektoriui parodė atliktą darbą – perrašytą Petrapilio akademijos būklės ataskaitos egzempliorių, skirtą nusiųsti į Romą. Šiandien devintą valandą prasideda 4 dienų dvasinės pratybos. Tepadeda mums Viešpats Dievas ir telaimina mus Nekaltoji Mergelė. Pavedame save Švenčiausiajai Jėzaus Širdžiai. Pratybas atliekame aštuoni kunigai: Matulaitis, kuris joms vadovauja, Vaitkevičius, Dvaranauskas, Kudirka, Navickas, Kulvietis, Bronikovskis, taip pat O'Rurkė kaip svečias. Jurgis Košys netrukus atskirai pradeda pratybas lietuvių kalba, padedamas Kulviečio.

10. Matulaitis valandai nutraukė pratybas, nes turėjo aplankyti Jo Magnificenciją Petrapilio akademijos rektorių Kakovskį, kad paimtų iš jo įvairius dokumentus, skirtus nuvežti į Romą.

11. Apie 11 val. ryto atvyko Mročekas, dvasininkas IV M. O. iš Varšuvos vyskupijos, baigęs studijas seminarijoje, ir tuojau pat pradėjo dvasines pratybas.

17. Apie 11 val. ryto atvyko kolega Marijanas Višnevskis, Kielcų vyskupijos kunigas.

18. Baigėme dvasines pratybas. Kun. O'Rurkė per Insbruką išvyko į Petrapilį. Nustatėme dienotvarkę ir sutvarkėme kitus reikalus. Visi išėjo pasivaikščioti. Kun. Višnevskis pradėjo dvasines pratybas. (Pasivaikščiojimo metu kun. Višnevskis neatsargiai atsiskyrė nuo kolegų, su kuriais ėjo, ir, visų liūdesiui, – pasiklydo. Mat nepažino vietovės, kuri yra kalnuota, ir, būdamas nepatyręs, lengvai galėjo atsidurti pavojuje. Atėjo po valandos, susilaukė pagrįstų priekaištų. Pastaba: nepatyrusius, neatsargius bei neapdairius, ypač tuos, kurie naujai atvyksta, reikia uoliai protinti, kad paklustų tiems, kurie jau yra vyresni ir labiau patyrę.

20. Kun. Vaitkevičius išvyko į užmiestį atlikti liturginių apeigų įvairioms lenkų darbininkų išeivių bendruomenėms.

21. Pradėjome aiškinti(s) įstatus, pirmiausiai – maldingumo pratybų ir dalinio sąžinės tyrimo. Reikia, kad kiekvienas gerai išmoktų metodą, atkreipdamas dėmesį į kiekvieno skirsnelio prasmę bei tikslą. Įvairios pratybos yra kaip priemonės, kuriomis reikia siekti tobulumo. Tad reikia pažinti kiekvienos priemonės vertę, reikšmę ir tikslą, kuriam ji naudotina.

24. Popiet visi išėjo ilgėliau pasivaikščioti. Per keletą ištisų dienų kun. Vaitkevičius dviems seserims, Švč. Jėzaus Širdies tarnaitėms iš Varšuvos, padėjo atlikti kasmetines rekolekcijas.

VIII. 30. Jurgis Matulaitis gavo telegramą nuo Būčio[7], kad į Petrapilį nusiųstų reikalingus dokumentus, t. y. atsistatydinimą iš profesoriaus ir inspektoriaus pareigų, kurias iki šiol ėjo Petrapilio akademijoje. Tą pačią dieną buvo išsiųsti tie dokumentai, o kitą dieną – laiškas Jo Ekscelencijai metropolitui Vincentui Kliučinskiui[8].

[6] Kakovskis, Aleksandras (Kakovski Aleksander) (1862–1938) – Peterburgo Katalikų dvasinės akademijos rektorius (1910–1913), vėliau – Varšuvos arkivyskupas ir kardinolas.

[7] Būčys, Pranciškus MIC (1872–1951) – kunigas (1899), teologijos dr., Peterburgo Katalikų dvasinės akademijos profesorius (1902–1916), karu su J. Matulaičiu 1909 m. įšventintas į marijonus, , Lietuvos universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto dekanas, prorektorius (1923–1924), rektorius (1924–1925), Marijonų kongregacijos vyresnysis (1927–1933), vyskupas (1930).

[8] Kliučinskis, Vincentas (1847–1917) – Mogiliovo arkivyskupas (1910–1914).

3. septembris 1911. Dominus Vojtkevicz profectus est ad confessiones excipiendas et Missam celebrandam atque ad concionem proferendam operariis polonis, qui Helvetiam veniunt. – Matulevicz h. 6½ - 7 habuit conferentiam de novitiatus fine, in quonam generatim ille consistat.

6. Divina gratia opitulante primum novitiatus mensem transegimus. Non erat nisi introductio quaedam in novitiatum. Nunc incipiemus serius res tractare atque severiorem disciplinam introducemus. Ita erat procedendum paulatim, ut animi praepararentur. Hodie vespere incipimis recollectionem animi menstruam. Ordo hic servandus erit: Mane 5,25–6¼ Meditatio de vocatione. Exemplum – vita Christi occulta in Nazareth, se praeparat ad vocationem, quam monstravit initio Angeli, Magi etc. et ipse 12 annorum in templo. Finis vocationis; media; quo modo aestimanda et exercendus spiritus vocationis et aestimatio.

7. IX. Antroji meditacija nuo 11 iki 11 ¾ buvo apie pamal. Šv., kad ji Krikščionių pagalba (*išbraukta*) Altera meditatio a 11 - 11¾ erat de B. V. Maria, Auxilio Christianorum, praecipue prout erat et esse debet nostra Patrona et Auxiliatrix. – Ordo menstruarum recollectionum hic erat: 5,25 - 6¼ preces Mat. et Meditatio; 11 - 1¾ Altera meditatio; 11¾–12 examen conscientiae; 2 h. Rosarii pars; 4 - 4¾ Consideratio: de spiritu fidei; - a 5 Confessio; h. 8 vesper. preces vesp. Puncta Meditationum. Examen Conscientiae. Libero tempore legenda erant: 1) Adnotationes e recollectionibus annuis; - 2) Pars Constitutionum; - 3) Faciendum examen conscientiae ex toto mense; 4) Breviarii recitatio et adoratio, necnon variae preces privatim; 5) consuetae occupationes peragendae erant; - 6) Silentium toto tempore stricte servandum; - 7) adnotationes faciendae in libello a quoque. – Ab hac die strictior disciplina introducitur in novitiatum; quoad epistolas, petendas licentias, admonitiones, poenas pro culpis; correctionem fraternam, manifestationem defectuum; varias probationes in virtutibus religiosis. – Annuntiat magister: sequenti mense omnes debere iam rationem vitae menstruam reddere tum exterioris coram superiore tum interioris coram patre spirituali. D.nus Wojtkiewicz h. 5 exit ad confessionem excipiendam puellarum polonarum quae in Congreg. S. Pauli typos componendi artem addiscunt. – Hora 4 consideratio erat de vita fidei ducenda, circa modum loquendi, agendi, patiendi ex fide. – Omnes confessionem peregerunt et relationem de statu spirituali proprio fecerunt.

Dominus Ladislaus Jurgutis, studens Munchen, M.S.Th., e dioecesi Samogitiensi, et Kuraitis, M.S.Th, Dr.Ph, e Seinensi dioecesi venerunt ad nos ad pertractanda negotia et ad absolvenda exercitia spiritualia.

8. IX. Festum Nativitatis B.M.V. – Post prandium profecti sumus ad deambulandum et invisendam eremum S. Magdalenae. Eremita non erat ibi, aegrotus erat: xenodochio.

9. IX. Consueta negotia. – Invisit Matul. et Vytn. Dominus et Domina Pincijas Puzyna. – Vespere Jurgutis et Kuraitis exercitia spiritualia inceperunt. D.nus Matulevič iuvat eos; meditationis dat; et ordinem indicat. – Circa h. 9½ venit D.nus Josaphatus P. Tokas, studens Universitatis Cracoviensis, qui vult in nostram Congregationem intrare.

10. IX. Consuetae occupationes. Nonnulli profecti sunt in Capellam SS. Visitationis ad S-mum adorandum. – Conferentia h. 6½ erat tum generatim de modo sese exercendi singulis hebdomadibus in aliqua virtute speciali, maxime nostrae Congregationi necessaria, tum de virtute poenitentiae deque modo sese exercendi in ea.

11. IX. Duo e nostris DD. Bronikowski et Wisniewski profecti sunt ad celebrandum Missam in E.sia Cathedrali S. Nikolai h. 8½. – D.nus Kornilowicz nos invisit atque petiit, ut tamquam convictor oblatus accipiatur in Canisianum. Nos quidem consensum praebuimus.

1911 m. rugsėjo 3 d. Kun. Vaitkevičius vyko klausyti išpažinčių ir aukoti šv. Mišas bei sakyti pamokslą lenkų darbininkams, kurie atvyksta į Šveicariją. Matulaitis 6.30–7.00 val. vedė konferenciją apie naujokyno tikslą, apie tai, kas jį apskritai sudaro.

6. Dievo malonės padedami baigėme pirmąjį naujokyno mėnesį. Tai tebuvo tik tam tikras įvadas į naujokyną. Dabar pradėsime rimčiau svarstyti reikalus ir įvesime griežtesnę drausmę. Reikėjo eiti į priekį pamažu, kad sielos pasirengtų. Šiandien vakare pradedame dvasines mėnesio rekolekcijas. Reikės laikytis šitokios tvarkos: rytą nuo 5.25 iki 6.15 meditacija apie pašaukimą. Pavyzdys – neviešas Kristaus gyvenimas Nazarete; jis rengiasi pašaukimui, kurį pradžioje nurodė angelai, Išminčiai ir kt. bei jis pats dvylikametis šventykloje. Pašaukimo tikslas; priemonės; kaip reikia jas vertinti ir ugdyti pašaukimo dvasią bei jo vertės suvokimą.

IX. 7. Antroji meditacija nuo 11 iki 11.45 buvo apie Švč. M. Mariją, Krikščionių Pagalbą, ypač atsižvelgiant į tai, kad Ji buvo ir turi būti mūsų Globėja bei Pagalbininkė. Mėnesio rekolekcijų tvarka buvo tokia: 5.25–6.15 ryto maldos ir meditacija; 11–11.45 antroji meditacija; 11.45–12 sąžinės tyrimas; 2 val. – Rožinio dalis; 4.00–4.45 mąstymas (*consideratio*) apie tikėjimo dvasią; nuo 5.00 – išpažintis; 8 val. vakaro – vakaro maldos, meditacijų medžiaga (*puncta meditationum*), sąžinės tyrimas. Laisvalaikiu reikėjo skaityti: 1) kasmetinių rekolekcijų užrašus; 2) konstitucijų dalį; 3) atlikti sąžinės tyrimą iš viso mėnesio; 4) brevijoriaus kalbėjimas ir adoracija bei įvairios kitos privačios maldos; 5) reikėjo atlikti įprastus užsiėmimus; 6) visą laiką reikėjo griežtai laikytis tylos; 7) kiekvienas turėjo vesti užrašų knygelę. Nuo šios dienos naujokyne įvedama griežtesnė drausmė laiškų, leidimų prašymo, įspėjimų, bausmių už nusižengimus; broliško pataisymo, trūkumų atskleidimo, įvairių vienuoliškų dorybių išbandymo atžvilgiu. Magistras[9] paskelbia, kad kitą mėnesį visi jau privalės duoti mėnesinę gyvenimo ataskaitą – tiek išorinio (vyresniajam), tiek vidinio (dvasios tėvui). Kun. Vaitkevičius 5-tą val. išeina klausyti lenkų mergaičių, kurios šv. Pauliaus kongregacijoje mokosi *typos componendi* meno, išpažinčių. 4-tą val. buvo mąstymas apie tikėjimu grįsto gyvenimo puoselėjimą, apie kalbėjimo, veikimo, kentėjimo būdą, grįstą tikėjimu. Visi atliko išpažintį ir atliko savo dvasios būklės ataskaitą.

Pas mus apsvarstyti reikalų ir atlikti dvasinių pratybų atvyko kun. Vladislovas Jurgutis[10], teologijos magistras iš Žemaičių vyskupijos, studijuojantis Miunchene, ir Kuraitis, teologijos magistras ir filosofijos daktaras iš Seinų vyskupijos.

IX. 8. Švč. M. Marijos Gimimo šventė. Po pietų ėjome pasivaikščioti ir aplankyti Šv. Magdalenos eremito buveinę. Eremito ten nebuvo – jis sirgo ir buvo svetimšalių užeigoje.

IX. 9. Įprastiniai reikalai. Matulaitį aplankė ponai V. ir P. (neįskaitoma – *vert.*) Puzynai. Vakare Jurgutis ir Kuraitis pradėjo dvasines pratybas. Kun. Matulaitis jiems padeda: teikia meditacijai medžiagos ir nurodo tvarką. Apie 9.30 atvyko Juozapatas P. Tokas, Krokuvos universiteto studentas, kuris nori stoti į mūsų kongregaciją.

IX. 10. Įprastiniai užsiėmimai. Kai kurie išvyko į Apsilankymo koplyčią adoruoti Švenčiausiojo. 6.30 buvo konferencija tiek bendrai apie saviugdos būdą kiekvieną savaitę kurios nors ypatingos dorybės, labiausiai reikalingos mūsų kongregacijai, tiek apie atgailos dorybę ir saviugdos būdą.

IX. 11. Du iš mūsiškių kunigų – Bronikovskis ir Višnevskis – 8.30 išvyko aukoti Mišių Šv. Mikalojaus katedroje. Mus aplankė Kornilovičius ir pasiprašė priimamas į *Canisianum* pagyventi drauge. Mes, žinoma, sutikome.

[9] Naujokyno viršininkas (Fribūre – Marijonų vyresnysis kun. J. Matulaitis)

[10] Jurgutis, Vladislovas (1885–1966) – kunigas, Kauno kunigų seminarijos ir Vilniaus universiteto profesorius, (1910—1914) studijavo Miuncheno universitete ekonomiką. Steigiamojo Seimo narys, užsienio reikalų ministras, Lietuvos banko valdybos pirmininkas

13. D.ni Jurgutis et Kuraitis terminarunt exercitia spiritualia. Uterque postularunt, ut in nostram Congregationem recipi anno sequenti possent. Id solummodo obstaculum est, quod aere alieno gravati sunt; non ita tamen ut statim obligati sint illud reddere. Illud aes alienum magis honorificum ea conditione datum, ut cum possint reddant. Curabunt uterque, ut colloquantur cum suis benefactoribus, forte illud aes remittent benefactores omnino. – Secus nil obstat, quominus ex toto animo recipiantur. – Uterque profecti sunt hodie. – Designati sunt hodie D.nus Dvoranovski et Kulvicė ad invisendum et revisioni subiciendum nostrum aerarium seu pecuniae statum, scil. rationem expensorum et acceptorum. Id faciendum statuitur singulis mensibus.

14. Profecti sunt omnes ad longiorem deambulationem faciendam. – D. Plokarz incepit exercitia spiritualia 7 dierum, duce D.no Kulwice.

11 septembris 1911. Conferentia erat de oblivione mundi rerumque mundanarum atque de modo sese exercendi hac in re ita ut mens simul ad superna convertatur. – Hora 5 habuimus conventum parvum seu quoddam capituli genus: eiusmodi sessio statuitur habenda singulis hebdomadibus fer. V per deambulationem loco vespertinae recreationis scilicet a 7½ - 8¼. – Finis eiusmodi sessionis est: 1) agatur de ordine et disciplina in ipsa nostra domo melius servandis vel organisandis. Quisque aperte dicat, quid mali, quosnam defectus in nostra vita conspexerit? – quid corrigendum? Quid melius faciendum? Dicat quisque, num forte aliquas difficultates habeat? – forte id evenerit ob aliquam superiorum dispositionem? et cet.; 2) colloquantur de operibus peractis vel peragendis? forte qui defectus conspiciantur? forte quid melius peragi possit? quomodo?; 3) dicant, num aliqui habeant quasdam quaestiones, dubia, difficultates, quarum solutionem habere voluerint (e morali theol., ascetica, pastorali, apologetica, dogmatica et cet.) 4) communicent inter se, si forte quid gravioris momenti e diariis scientificis sibi communicandum habet; ex Ecclesiae vita et factis, dispositionibus superiorum et cet.; 5) de tendentiis nostri aevi colloquantur, de ideis regnantibus, de laboris conditionibus nostrae aetatis, de Ecclesiae inimicis; de optimis mediis defendendi fidem et Ecclesiam; - de statu sociali in quo laborandum est et cet...

Modus peragendi sessionem: ut omnes assuescant loqui et in sessionibus vel praesidere vel partes habere, potest eligi praesidens, secretarius et cet. Magistro invigilante. – Discussio et sessio incipit oratione ad Spiritum S. et terminatur oratione *Maria Mater gratiae*. – Singuli Superiori vel Consiliariis antea dant quaestiones vel res quas discutiendas esse volunt; ex_hisce Superior conficit ordinem diurnum. Item sub finem discussionis possunt proposita fieri discutienda sequenti sessione. – Superior una cum Consiliariis res quas existimat inutiles esse vel inconvenientes, potest non praesentare in sessione discutiendas. – Hodierna sessione de hisce egimus: 1) De ceremoniis ministrandi et celebrandi sacrificium Missae. Cras hora 5½ - 6½ convenient omnes ad caeremonias addiscendas. Docebit D.nus Dvoranovski; 2) De melius disponendis et ordinandis in Capella locis et sedibus; - 3) de suo loco ponendis apparatibus ecclesiasticis, humerali et purificatorio; - 3) De luminibus accendendis et extinguendis a lictore (lectore), qui extinguet vespere h. 9 lumina omnia; - 4) Submissa voce colloquendum extra tempus silentii stricti; si quae negotia sunt peragenda; item submissa voce dicendum in cubiculis, ne impedimento quis sit aliis; - 5) Missarum stipendia melius ordinanda. Sacristae notabit, qui celebraverint ex ordine; ipsi vero celebrantes ad hanc intentionem dicent Missas; - 6) Bibliotheca nostra (.....) in ordinem redigenda; chartulae cum titulis conscribendae; - 7) Cum datum est signum campanae, ne procedentes in capellam vel refectorium inter se colloquantur; sed sese praeparent ad orationem quae mox secutura est. – Haec sessio ita ordinanda est generatim, ut possit illa locum occupare capituli, obedientiae et casuum solutionis; quod quidem in nonnullis monasteriis peragitur. – Nonnulli hodie profecti sunt in unam ex Ecclesiis ad audiendum sermonem germanicum. – Hucusque in refectorio legebamus: initio prandii caput e Sacra Scrip. N. T. germanice; initio coenae caput *de Imitatione Christi* germanice; praeterea legebatur aliqua vita Sancti; perlegimus hucusque vitam S. Ignatii et vit. S. Francisci Salesii polonice. Nunc incepimus legere Vitam D.ni N. Jesu Christi germanice auctoris Mesahler S.J. – Tempore recreationum loquimur germanice, excepta deambulatione fer.V et Dominica die.

13. Kunigai Jurgutis ir Kuraitis baigė dvasines pratybas. Abu paprašė, kad kitais metais galėtų būti priimti į mūsų kongregaciją. Tėra tik tokia kliūtis, kad jie yra įsiskolinę; tačiau ne taip, kad būtų įsipareigoję tas skolas tuojau pat grąžinti. Tos labiau garbės reikalą reiškiančios paskolos buvo suteiktos su sąlyga, kad, kai galės, gražintų. Abudu pasirūpins pasikalbėti su savo geradariais – galbūt geradariai visiškai atleis nuo tų skolų. Kitų kliūčių nėra, kad jie galėtų būti kuo nuoširdžiausiai priimami. Abu šiandien išvyko. Šiandien kun. Dvaranauskas ir Kulvietis buvo paskirti peržiūrėti ir patikrinti mūsų kasą, arba finansų būklę, t. y. išlaidų ir pajamų apskaitą. Tai nustatoma atlikti kiekvieną mėnesį.

14. Visi ėjo ilgiau pasivaikščioti. Kun. Pliokažas pradėjo dvasines 7 dienų pratybas, vedamas kun. Kulvičiaus.

1911 m. rugsėjo 17 d. Buvo konferencija apie pasaulio bei pasaulio reikalų užmiršimą, taip pat tokios saviugdos šiame dalyke būdą, kad siela atsigręžtų į aukštesniąsias vertybes. 5-tą val. turėjome nedidelę sueigą, arba tam tikrą kapitulą. Yra nuspręsta tokį posėdį rengti kiekvieną ketvirtadienį pasivaikščiojimui skirto laiko metu vietoj vakarinio poilsio, t. y. nuo 7.30 iki 8.15. Tokio posėdžio tikslas yra: 1) kad būtų apsvarstoma, kaip pačiuose mūsų namuose geriau palaikyti ir organizuoti tvarką bei drausmę. Kiekvienas atvirai tepasako, ką blogo, kokių trūkumų yra pastebėjęs mūsų gyvenime; ką reikia taisyti; ką padaryti geriau. Kiekvienas tepasisako, ar kartais neturi kokių nors sunkumų; galbūt taip atsitiko dėl kokio nors vyresniųjų potvarkio; ir kt.; 2) kad būtų kalbamasi apie nuveiktus ar reikalingus padaryti darbus; gal kartais yra pastebima kokių trūkumų; galbūt kas nors gali būti padaroma geriau; kokiu būdu; 3) kad pasisakytų, ar kas turi kokių nors klausimų, abejonių, sunkumų, kurių sprendimą norėtų gauti (iš moralės teologijos, asketikos, pastoralinės teologijos, apologetikos, dogmatikos ir kt.); 4) kad vieni su kitais pasidalintų, jei kartais turi ką nors svarbesnio pranešti iš mokslinių dienraščių; iš Bažnyčios gyvenimo ir įvykių; vyresniųjų potvarkių ir kt.; 5) kad kalbėtųsi apie mūsų laikų tendencijas, vyraujančias idėjas, apie mūsų amžiaus darbo sąlygas, apie Bažnyčios priešininkus; apie geriausias tikėjimo bei Bažnyčios gynimo priemones; apie visuomeninę padėtį, kurioje reikia darbuotis, ir kt.

Posėdžio rengimo būdas: kad visi įprastų pasisakyti, taip pat ir pirmininkauti posėdžiuose, ir šiaip dalyvauti; magistrui prižiūrint, gali būti išrenkamas pirmininkas, sekretorius ir kt. Svarstymas ir posėdis prasideda malda Šventajai Dvasiai ir baigiamas malda *Maria Mater gratiae*[11] Prieš tai kiekvienas Vyresniajam arba patarėjams pateikia klausimus arba reikalus, kuriuos nori apsvarstyti; iš jų Vyresnysis sudaro darbotvarkę. Taip pat svarstymo pabaigoje gali būti teikiami pasiūlymai, nagrinėtini kitame posėdyje. Vyresnysis drauge su patarėjais gali neteikti posėdyje svarstyti dalykų, kuriuos laiko esant nenaudingus ar netinkamus. Šiandieniniame posėdyje aptarėme šiuos reikalus: 1) patarnavimo Mišių aukai ir jos aukojimo (celebravimo) apeigas. Rytoj 5.30–6.30 visi rinksis mokytis apeigų. Jų mokys kun. Dvaranauskas; 2) kaip geriau koplyčioje išdėstyti ir sutvarkyti funkcines vietas bei kėdes; 3) bažnytinių reikmenų, humerolo ir purifikatoriaus padėjimą savo vietoje; 3) šviestuvų uždegimą ir užgesinimą – veikimą liktoriaus, kuris 9 val. vakaro gesins visus šviestuvus; 4) ne griežtos tylos (*silentium*) metu reikia kalbėtis pusbalsiu, jei yra kokių nors atliktinų reikalų; taip pat kambariuose reikia kalbėti pusbalsiu, kad niekas netrukdytų kitiems; 5) reikia geriau tvarkyti Mišių stipendijas. Zakristijonas pažymės, kurie paeiliui bus aukoję Šv. Mišias, o patys celebrantai Šv. Mišias aukos einamąja intencija; 6) Reikia sutvarkyti mūsų biblioteką; išrašyti korteles su knygų pavadinimais; 7) suskambėjus varpui, einantieji į koplyčią ar refektorių (valgyklą) tenesikalba, o tesirengia netrukus vyksiančiai maldai.

Apskritai šitokį posėdį reikia taip rengti, kad jis galėtų atstoti kapitulą, paklusnumo reikalų ir keblių atvejų sprendimo būdą, kas kaip tik yra praktikuojama kai kuriuose vienuolynuose.

Šiandien kai kurie vyko į vieną iš bažnyčių pasiklausyti vokiečių kalbos.

Iki šiol refektoriuje (valgykloje) skaitydavome: pietų pradžioje – Šventojo Rašto *Naujojo Testamento* skyrių vokiečių kalba; vakarienės pradžioje – *Kristaus sekimo* skyrių vokiečių kalba; be to, būdavo skaitomas kurio nors šventojo gyvenimas; iki šiol esame perskaitę šv. Ignaco ir šv. Pranciškaus Salezo gyvenimą lenkų kalba. Dabar pradėjome skaityti autoriaus Mezaler (Mesahler) SJ aprašytą mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus gyvenimą vokiečių kalba.

[11] Marija, malonės Motina.

Tunc licitum cuique sua lingua colloqui; aequalitas perfecta inter omnes linguas et nationes; fundamentum unionis amor Dei et Ecclesiae atque propriae Congregationis.

18 septembr. – Dominus Ladislaus Kornilowicz clericus e dioecesi Varsoviensi ingressus est in nostrum Convictum tamquam oblatus ad cohabitandum una cum nobis. – Unam horam cum ..... hodie impendimus ad addiscendum Sacras Missae Sacrificii caeremonias.

20. D.nus Plokarz absolvit sacra exercitia et petiit omnino in novitiatum recipi.

24. Conferentiam habuit Matulewicz: de necessitate et modo sese exercendi in odio, fuga, vigilantia respectu peccatorum venialium deliberatorum et semideliberatorum necnon imperfectionum; praecipue ut excludatur omnis affectus et foveatur sanctum odium quoad ista.

25. Omnes fecerunt longiorem deambulationem. Vespere loco recreationis habuimus sessionem: actum de meliore ordine introducendo in capella. Sorores accedunt ad communionem ante Missam; statutum ut nostri accedant tempore Missae; item ut dum unus accendit cereos, alter sacerdotem se vestientem iuvet. – Praeterea actum est de nonnullis quaestionibus, v.gr. utrum in gymnasio, dum sacerdos praeceptor dat e religione discipulo notam, attendere debet solummodo ad eius scientiam aut etiam ad mores quoque; ita ut si discipulus incredulus sit, ei mala nota detur e religione. De hisce rebus sequenti sessione agemus. – Cum D.no Vojtkiewicz Matulevicz invisit Cancellarium Universitatis interrogaturi de documentis necessariis ad immatriculationem; tum de tempore quandonam possit D.num Python invisere. Rev. Cancellarius D.nus Weyrick dedit commodo calicem ad usum cum patena; promisit ire Bern una cum nobis ad invisendum D.num Python. – D.nus Wisniewski medicum dentium invisebat toto tempore. – D.nus Matulewicz debuit sibi vestes laicales comparare ut Bern ire posset.

27. Nuntium accepimus de morte Ordinarii loci E.pi Josephi Deruaz.

28. Matulewicz legit Missam pro defuncto E.po. Post meridiem omnes visitavimus corpus defuncti ad preces perfundendas.

30. Depositio Episcopi; plures profecti sunt ut participent in sacris coeremoniis.

1.X.1911. Invisit nos D.nus Sergius Grum Grgimailo, sacerdos; prandium sumpsit nobiscum et deambulationem fecit; eadem die profectus est ulterius; promisit redire post 10 vel 12 dies. – Conferentia nulla erat hac dominica, sed solum regularum explicatio.

5.X. Deambulatio maior. Vespere collocuti sumus de rebus nostram domum respicientibus: 1) Statuimus: ut post visitationem S-mi quae plus minus usque ad 5 minuta durat, - post prandium et coenam, sicut omnes simul intrant capellam ita omnes pariter simul egrediantur ne inter iuniores postea falsa quaedam zelotypia locum habeat. – Quoad cetera exercitia adhuc libertas relinquitur. – Postea libero tempore potest quisque intrare in capellam ad orandum. – 2) Curator negotiorum instituitur (D.nus Plokarz) ad quem omnes cum materialibus indigentiis recurrant, ille vero superiori eas praesentat, ut res necessariae simul emi possint. 3) Statuitur, ne D.num Matulewicz compellent ceteri patrem, sed simpliciter pronomine, ne abscondita vita prodatur et relatio quae est inter nos manifestetur; - 4) Ut ei qui balnea sumunt in libello ad hoc destinato tum suum nomen, diem, tum genus balneorum inscribant; quo notum sit, quid postea sororibus solvendum sit.

Poilsio metu kalbamės vokiškai, išskyrus pasivaikščiojimą ketvirtadienį ir sekmadienį – tuomet kiekvienam leidžiama kalbėti savąja kalba; tobula visų kalbų ir tautybių lygybė; vienybės pamatas – meilė Dievui, Bažnyčiai ir savo Kongregacijai.

Rugsėjo 18. Vladislovas Kornilovičius, kunigas iš Varšuvos vyskupijos įstojo į mūsų Kolegiją kaip oblatas, kad gyventų drauge su mumis.

Šiandien vieną valandą paskyrėme šv. Mišių aukos apeigų mokymuisi.

20. Kun. Pliokažas atliko dvasines pratybas ir pasiprašė visiškai priimamas į naujokyną.

24. Matulaitis pravedė konferenciją: apie būtinumą ugdyti savyje priešiškumą, polinkį vengti, budrumą sąmoningai ir pusiau sąmoningai padarytų lengvų nuodėmių bei netobulumų atžvilgiu ir apie tokios saviugdos būdą, ypač siekiant, kad būtų atsikratoma bet kokio prisirišimo prie jų ir būtų puoselėjama šventa neapykanta jų atžvilgiu.

25. Visi ilgiau pasivaikščiojo. Vakare vietoj poilsio surengėme posėdį: buvo svarstoma apie geresnės tvarkos įvedimą koplyčioje. Seserys eina Komunijos prieš Mišias; nuspręsta, kad mūsiškiai eitų per Mišias ir kad, kol vienas degioja žvakes, kitas padėtų kunigui apsirengti. Be to buvo aptarti kai kurie klausimai, pavyzdžiui: ar gimnazijoje kunigas mokytojas, rašydamas mokiniui pažymį iš tikybos, turi atsižvelgti tik į jo žinias, ar ir į elgesį, kad, jei mokinys būtų netikintis, jam iš tikybos būtų rašomas blogas pažymys. Apie šiuos reikalus kalbėsimės ir kitame posėdyje.

Matulaitis su kun. Vaitkevičiumi apsilankė pas Universiteto kanclerį ketindami pasiteirauti apie dokumentus, reikalingus stojant mokytis, taip pat apie laiką, kada galėtų aplankyti kun. Pitoną. Kun. kancleris Vejerichas paskolino Mišių taurę su patena; pažadėjo drauge su mumis vykti į Berną aplankyti kun. Pitoną.

Kun. Višnevskis visą laiką praleido lankydamasis pas dantų gydytoją.

Kad galėtų vykti į Berną kun. Matulaitis turėjo įsigyti pasaulietiškų drabužių.

27. Gavome žinią apie vietos ordinaro vysk. Žozefo Derua mirtį.

28. Matulaitis aukojo Mišias už mirusį vyskupą. Popiet visi aplankėme velionio palaikus, kad pasimelstume.

30. Vyskupo laidotuvės; daugelis nuvyko dalyvauti šventose apeigose.

1911. X. 1. Mus aplankė kunigas Sergijus Grum Gžimailo[12]; su mumis papietavo ir pasivaikščiojo; tą pačią dieną išvyko toliau; žadėjo vėl atvykti po 10 ar 12 dienų.

Šį sekmadienį nebuvo jokios konferencijos, o tik regulų aiškinimas.

X. 5. Ilgesnis pasivaikščiojimas. Vakare pasikalbėjome apie reikalus, susijusius su mūsų namais: 1) Nusprendėme, kad po Švenčiausiojo aplankymo, kuris trunka maždaug 5 minutes, po pietų ir vakarienės, kaip visi drauge įeina į koplyčią, taip visi drauge ir išeitų, kad po to tarp jaunesniųjų nepasireikštų tam tikras dirbtinis varžymasis uolumu. Kitų [dvasinio gyvenimo] veiksmų atžvilgiu paliekama laisvė. Vėliau, laisvalaikiu, kiekvienas gali užeiti į koplyčią pasimelsti. 2) Paskiriamas reikalų vedėjas (kun. Pliokažas), į kurį visi galėtų kreiptis dėl materialinių poreikių, o jis tuos poreikius pristatytų Vyresniajam, kad reikalingi daiktai galėtų būti perkami vienu metu. 3) Nutariama, kad kun. Matulaitį kiti nevadintų Tėvu, o kreiptųsi paprastai – įvardžiu, kad nebūtų atskleidžiamas viešumai neskirtas gyvenimas ir nebūtų rodomas mūsų tarpusavio santykis[13]. 4) Kad tie, kurie naudojasi maudyklėmis, specialiai tam skirtoje knygelėje įrašytų ir savo vardą, naudojimosi dieną, ir maudymosi rūšį, kad tokiu būtų būtų galima sužinoti, kiek po to reikės sumokėti seserims.

[12] Grum-Gžimailo, Sergej (1866–1945) – rusas, provoslavas, perėjęs į katalikybę, teologiją studijavo Insbruke, 1908 įšventintas kunigu. Būdamas Romoje J. Matulaičiui padėjo tvarkyti marijonų reikalus.

[13] Konspiracijos sumetimais, kad caro šnipai neatskleistų jų buvimo Fribūre tikrų tikslų.

7. Recollectionem menstruam instituimus: I Meditatio: de spiritu zeli et fervoris; II. De S.mo Rosario; III. Consideratio de subsidiis et motivis zeli necnon examen de spiritu zeli. – Incipient rationem reddere de vita exteriore e mense elapso. Ordo exercitiorum erat hic: 1) 5,25 – 6 ¼ I Meditatio; - 2) 11 - 11¾ II Meditatio; - 3) 11¾ - 12 Examen particulare; 4) 2 h. Rosarii pars; - 5) 4 - 4¾ Consideratio cum examine (petit); - 6) 5 h. Confessio. Regulae: 1) silentium strictum toto tempore observatur; 2) legendae sunt adnotationes vel saltem proposita e recollectionibus annuis, ceteraeque Adnotiones et Lumina; - 3) Legenda est pars Constitutionum; - 4) Faciendum est examen conscientiae e toto mense et reddenda ratio vitae interioris patri spirituali; - 5) Libero tempore quisque suas consuetas occupationes continuare potest; item licitum est singulis seorsum exire ad deambulandum.

12.X.1911. Erat deambulatio longior. Post coenam loco recreationis instituimus sessionem. Haec obiecta tractabantur: - 1) de supplendis studiis gymnasilibus; quod eos fratres respicit qui non absoluto gymnasio intrarunt seminarium. Ab omnibus (saltem iunioribus) supplenda sunt talia studia. D.nus Felix Kudirka incipiet a crastina die docere scientias mathematicas una hora quotidie, nisi aliter statuetur. Venient ei quibus necesse est illa studia supplere. Linguarum scientiam germanicae et gallicae supplent singuli; quoad cetera postea statuetur; - 2) De frequentatione studiorum in Universitate. a) Ut generalis norma sumitus: ei qui non poterunt nisi unum annum Friburgi manere, debent praeprimis suae vitae spirituali attendere, lectiones paucas sument. Ei qui per longius tempus manebunt in hac urbe, possunt plures lectiones sumere, qui sequentibus etiam annis veluti continuationem quandam novitiatus habebunt. b) Deinde aliter praelectiones ordinabunt qui ad gradus quosdam academicos aspirant, aliter qui non nisi quaedam supplere volunt usi occasione bona ad studendum; - c) statutum est, ut singuli inspiciant programma Universitatis pro hoc semestri et notent, quid sint frequentaturi; ut postea de singulorum propositis deliberatio institui possit. Ad consilium deliberativum vocabuntur praeter Matulevič, D.ni Wojtkiewič et Kornilovič; - 3) Ut ei qui ab oeconomo D.no Kudirka pecuniam sumunt, indicent finem, ad quam rem procurandam; si generatim sumitur ad emendas res diversas summa quaedam, postea reddatur exacta ratio et nominentur res emptae. - 4) Quidam fecit propositum, ut dum Scriptura Sacra ad mensam legitur, lector stet. Sed cum nullum specialem lectorem designemus, cum nulla ad legendum cathedra habeatur sed unus ex commensalibus e sua sede legat, cum totum caput legatur, quandoque igitur per longius tempus; – propositum est reiectum; atque remanebit idem rerum status vel ut sedendo legatur. - 5) Necessitas orta est, ut unus e fratribus sacristiae curam gerat (nam sorores gerunt curam specialem). Electus est D.nus Ladislaus Mraczek, qui sub directione D.ni Dworanowski sacristiae curam habebit. - 6) Notatum est a nonnullis fratribus sedes in refectorio et quandoque vasa cum magno strepitu moveri. Monentur, ut curent cum silentio, quantum poterunt maximo, omnia peragere. - 7) Nonnulli cum nescirent, voluerunt gymnasticae hygienicae regulas addiscere. Statutum est ut per aliquod tempus id addiscant; ¼ horae ad id dedicando. Hora 5 ¼ dabitur signum campanulae ad gymnasticae disciplinam; postea 5 ½ ad mathematicae studium. – Gymnastica nonnisi per aliquod dies tradatur. - 8) Unus e fratribus proposuit, ut non statim ac intrant omnes in capella *Veni S-te Spiritus* incipiatur, sed post aliquot momenta recollectionis. Iam statim post signum campanae post recreationem omnes in silentio altissimo debent capellam petere et eundo sese recolligere; – postea vero in capella per aliquot momenta expectabitur etiam, ut omnes sese recolligant.

13.X.1911. D.nus Matulevič accepit ab Ex.tissimo Metropolita Kluczynski litteras, quibus iuxta petita Matulevič'io datur dimissio a munere inspectoris et professoris.

15.X.1911. D.nus Wojtkiewicz profectus est ad operarios in Frechels et cet., ut eis Missam celebraret, eorum confessiones exciperet, et cet. – Conferentia erat: de spiritu fidei et fiducia in Divina Providentia. – D.nus Kudirka et Košys obtinuerunt licentiam surgendi ante horam 5, scilicet h. 4 vel 4 ½ . D.nus Kudirka statim Missam celebrabit.

7. Surengėme mėnesio rekolekcijas: I meditacija – apie atsidavimo ir uolumo dvasią; II – apie šv. Rožinį; III – svarstymas apie uolumo priemones ir paskatas bei (sąžinės) tyrimas uolumo dvasios požiūriu. Dalyviai pradės duoti praėjusio mėnesio išorinio gyvenimo ataskaitą.

(Dvasinių) pratybų eiga buvo tokia: 1) 5.25–6.15: I meditacija; 2) 11.00–11.45: II meditacija; 3) 11.45–12.00: dalinis (sąžinės) tyrimas; 4) 2.00: Rožinio dalis; 5) 4.00–4.45: svarstymas su (sąžinės) tyrimu; 6) 5.00: išpažintis.

Taisyklės: 1) visą laiką laikomasi griežtos tylos; 2) skaitytini kasmetinių rekolekcijų užrašai ar bent jau pagrindiniai teiginiai ir kiti pastebėjimai bei įžymios mintys; 3) skaitytina konstitucijų dalis; 4) reikia atlikti sąžinės tyrimą iš viso mėnesio ir dvasios tėvui duoti dvasinio gyvenimo ataskaitą; 5) laisvu laiku kiekvienas gali tęsti savo įprastus užsiėmimus; taip pat leidžiama kiekvienam atskirai išeiti pasivaikščioti.

1911. X. 12. Vaikščiojomės ilgiau. Po vakarienės vietoj poilsio surengėme posėdį. Buvo svarstomi šie dalykai. – 1) Gimnazijos mokslų papildymas; tai susiję su broliais, kurie įstojo į seminariją nebaigę gimnazijos. Visiems (bent jau jaunesniesiems) reikia papildyti tuos mokslus. Kun. Feliksas Kudirka nuo rytojaus pradės dėstyti matematikos mokslus kasdien po vieną valandą, jei nebus nuspręsta kitaip. Eis (mokytis) tie, kuriems reikia papildyti tokius mokslus. Kiekvienas papildo vokiečių ir prancūzų kalbų žinias; dėl kitų dalykų bus sprendžiama vėliau. – 2) Paskaitų lankymas universitete. a) Kaip bendra norma nustatoma, kad tie, kurie galės Fribūre pasilikti tik vienerius metus, privalo pirmiausiai rūpintis savo dvasiniu gyvenimu – jie prisiims mažiau paskaitų. Tie, kurie ilgesniam laikui pasiliks šiame mieste, gali prisiimti daugiau paskaitų – jie vėlesniais metais turės tarsi tam tikrą naujokyno tęsinį. b) Be to, vienaip paskaitas planuos tie, kurie siekia kokių nors mokslinių laipsnių, kitaip – tie, kurie tenori tik ką nors papildyti, pasinaudodami gera proga pasimokyti. c) Nuspręsta, kad visi peržiūrėtų šio semestro universiteto programą ir užsirašytų, ką ketina lankyti, kad po to kiekvieno ketinimus būtų galima apsvarstyti. Be Matulaičio, į svarstymo tarybą bus kviečiami kunigas Vaitkevičius ir Kornilovičius. – 3) Kad tie, kurie iš ekonomo kun. Kudirkos paima pinigų, nurodytų tikslą – kokio dalyko siekiama; jei apskritai paimama tam tikra suma įvairiems pirkiniams, po to tebūna pateikiama tiksli ataskaita ir išvardijami nupirkti daiktai. – 4) Vienas iškėlė pasiūlymą, kad, kai prie stalo yra skaitomas Šventasis Raštas, skaitovas stovėtų. Kadangi neskiriame specialaus skaitovo, nėra jokios skaitymui skirtos pakylos, o tik vienas iš sėdinčiųjų prie bendro stalo iš savo sėdimos vietos skaito; kadangi būna skaitomas ištisas skyrius, ir kartais tai trunka ilgesnį laiką, pasiūlymas buvo atmestas; ir išliks tokia pati padėtis, kai būna skaitoma sėdint. – 5) Iškilo poreikis, kad vienas iš brolių rūpintųsi zakristija (nes tuo reikalu atskirai rūpinasi seserys). Buvo išrinktas kun. Vladislavas Mračekas, kuris, vadovaujamas kun. Dvaranausko, rūpinsis zakristija. – 6) Buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad kai kurie broliai refektoriuje (valgykloje) labai triukšmingai stumdo kėdes ir kai kada – indus. Jie raginami, kad ateityje stengtųsi visa tai daryti kiek įmanoma tyliau. – 7) Kadangi kai kurie nemokėjo, tai pageidavo pramokti sveikatingumo mankštos (gymnasticae hygienicae) taisyklių. Buvo nuspręsta, kad kurį laiką to mokysis, skirdami tam ketvirtį valandos. 05 val. 15 min. varpeliu bus duodamas ženklas mankštos pamokai. Mankštos bus mokoma tik keletą dienų. – 8) Vienas iš brolių pasiūlė, kad ne tuojau pat, kai visi įeina į koplyčią, būtų pradedama kalbėti *Veni Sancte Spiritus* (*Ateik, Šventoji Dvasia*), bet po keletos susikaupimo akimirkų. Jau iš karto po varpeliu duoto ženklo, pasibaigus poilsiui, visi, laikydamiesi visiškos tylos, turi eiti į koplyčią ir eidami susikaupti; o po to koplyčioje keletą akimirkų bus palaukiama, kad visi susikauptų.

1911. X. 13. Kun. Matulaitis gavo nuo Jo Ekscelencijos Metropolito Kliučinskio raštą, kuriuo pagal Matulaičio prašymą jis yra atleidžiamas nuo inspektoriaus ir profesoriaus pareigų[14].

1911.X.15. Kun. Vaitkevičius vyko pas darbininkus į Frechelsą ir kt. aukoti jiems Mišias, klausyti jų išpažinčių ir kt.

Vyko konferencija apie tikėjimo dvasią ir pasitikėjimą Dievo Apvaizda.

Kun. Kudirka ir Košys gavo leidimą keltis prieš 5 val., t. y. 4 val. arba 4 val. 30 min. Kun. Kudirka iš karto aukos Mišias.

[14] Peterburgo Katalikų dvasinėje akademijoje.

17. Dominus Joannes Strikas, lithuanus, sacerdos e dioecesi Samogithiensi, qui novissime per 5 annos laboravit in dioecesi Teraspolensi inter lithuanos in exilium missos, venit in Canisianum ad sese probandum. Cras incipiunt quidam praelectiones in Universitate frequentare. – Ordo diei hucusque erat: 5 h. surgitur; - 5,25 - 6¼ Preces. Meditatio. Missae (alii dicunt, alii inserviunt; singuli laici singulis Missis ministrant; postea sacerdotes invicem);-7 - 9 h. Ientaculum (quisque separatim in silentio): - 11 - 11¼ Lectio spiritualis; - 11 ¾-12. Examen conscientiae; - 12 - 2. Prandium. Visitatio S.mi. Recreatio. Deambulatio; - 2 h. Rosarium (in communi in capella) 6½ - 7. Expositio Regularum (exceptis fer. V et Dominicis et festis diebus); - 7 - 8¼ Coena. Visitatio S-mi. Recreatio; - 8¼ - 8½ Preces. Puncta Meditationis. – Postea in capella vel in proprio cubiculo quisque privatim facit examen conscientiae; - Intra 9 - 10 cubitus: – Praeterea tempore bene sibi viso ante vel post meridiem facit adorationem S-mi Sacramenti per aliquod tempus et orat; - Singulis diebus dominicis conferentia seu sermo h. 6½. - Quavis feria V deambulatio longior, cuius tempore Rosarii pars dicitur a quoque privatim. Si f. V deambulatio fieri nequit, instituitur alio die. Die quo deambulatio est, loco vespertinae recreationis instituitur Sessio seu mutua collocutio de disciplina et ordine domus servanda vel perficienda vel immutanda; – de casibus, de diversis quaestionibus et cet. iuxta Instructiones. – Tempore extra exercitia spiritualia omnes laborant.

19.X.1911. Omnes exceptis 3 debilioris valetudinis profecti sunt super montem Bera ad deambulandum. Profecti sunt mane circa 9½ horam, reversi circa 7½ vespere.

20.X. Sessionem instituimus loco vespertinae recreationis. Cum in Universitate praelectiones aliqui frequentare inceperint, ordo erat immutandus. Itaque de novo ordine instituendo collocuti sumus, ita ut vita interior est spiritualis pariter atque exercitia nullum detrimentum patiantur.

21. Una cum D.no Woitkiewicz profectus est Matulevič circa h. 11 ½ ad Magnificent. D.num Python, Directorem Supremum in Cantone Friburgensi instructionis publicae. Excepit benigne; gratulatus est nobis de instituta domo studiorum, dedit autorisationem.

22. Fuerunt Matulewicz et Wojtkiewicz apud D.num Weyerich, cancellarium Universitatis, qui ad usum nostris convictoribus dedit aliquod libros asceticos et initium praelectionum Patris del Porado. – Post meridiem circa h. 2½ invisit nos pater Dominicanus Adam Woronicki, amicus et collega quorumdam e nostris.

26. Deambulatio. Vespere post coenam sessio. Res, de quibus agebatur: 1) silentium strictius observandum, cum exeunt e domo ad praelectiones audiendas et cum redeunt; cum exeunt e cubiculo et ingrediuntur; ne cum strepitu portas claudant; ut vesperi ad 9 h. omnia absolvantur, ut curent post 9 h. e cubiculo non egredi. - 2) Tamquam nulius res reputatur, ut aliqui e nostris nomen dent bonis associationibus studentium quae existunt; lithuanorum „Rutae" duo e nostris possunt nomen dare; polonorum „Jagelonia", item duo vel tres. - 3) ut sacristanus aquam benedictam infundat in cubiculis omnium; - 4) ut albae lotioni dentur et quae lacerata reparentur; - 5) Qui cantus nostris liciti? – a) ne cantent quae minus gravia, frivola, quae clericum et religiosum dedecet; b) e patrioticis, in quibus odium vel vestigium odii erga alios est; - c) religiosae cantilenae, vel secus graves, honestae; - 6) colloquebantur de relationibus ineundis cum extraneis; caute; (...) quoad mulieres...

1.XI.1911. Statuimus per totam Octavam ad succurendum animabus fidelium defunctorum recitare tempore visitationis S.smi scil. post prandium et coenam „De profundis" cum orationibus, nam semper pro defunctis offerimus omnes indulgentias quae applicari pro defunctis possunt. – Aliter non possumus promovere suffragia nunc temporis quia non sumus independentes; in futuro promoveri poterunt suffragia per conciones, processiones, cantationes Off. Defunctorum, sollemnes Missas.

17. Jonas Strikas, lietuvis, kunigas iš Žemaičių vyskupijos, pastaruosius 5 metus darbavęsis Tiraspolio vyskupijoje tarp ištremtų lietuvių, atvyko į *Canisianum* savęs ištirti. Rytoj kai kurie pradeda lankyti paskaitas Universitete.

Iki šiol buvo tokia dienotvarkė: 05.00: keliamasi; 05.25–06.15: maldos; meditacija; Mišios (vieni aukoja, kiti patarnauja; vienerioms Mišioms patarnauja po vieną pasaulietį, po to kunigai vienas kitam); 07.00–09.00: pusryčiai (kiekvienas atskirai tyloje); 11.00–11.15: dvasinis skaitymas; 11.45–12.00: sąžinės tyrimas; 12.00–02.00: pietūs; Švenčiausiojo lankymas; poilsis; pasivaikščiojimas; 02.00: Rožinis (visi drauge koplyčioje); 06.30–07.00: regulų aiškinimas (išskyrus ketvirtadienius, sekmadienius ir šventadienius); 07.00–08.15: vakarienė; Švenčiausiojo lankymas; poilsis; 08.15–08.30: maldos; meditacijos (*puncta meditationis*). Po to koplyčioje arba savo kambaryje kiekvienas asmeniškai atlieka sąžinės tyrimą; tarp 9.00–10.00 p. m.: gulimasis. Be to, kiekvienas tinkamai pasirinktu laiku priešpiet arba popiet kurį laiką adoruoja Švenčiausiąjį Sakramentą ir meldžiasi. Kiekvieną sekmadienį 06.30 – konferencija, arba pokalbis. Kiekvieną ketvirtadienį – ilgesnis pasivaikščiojimas, kurio metu kiekvienas asmeniškai kalba Rožinio dalį. Jei ketvirtadienį pasivaikščiojimas negali vykti, jis rengiamas kitą dieną. Pasivaikščiojimo dieną vietoj vakarinio poilsio rengiamas posėdis arba pokalbis apie tai, kaip išlaikyti ar tobulinti, ar keisti namų drausmę bei tvarką; apie ypatingus atvejus, apie įvairius klausimus ir kt. pagal instrukcijas. Kai nevyksta dvasinės pratybos, visi darbuojasi.

1911.X.19. Visi, išskyrus 3 silpnesnės sveikatos, nuvyko ant Bero kalno pasivaikščioti. Išvyko rytą apie 09.30, sugrįžo vakare apie 07.30.

X. 20. Vietoj vakarinio poilsio surengėme posėdį. Kadangi kai kurie pradėjo lankyti paskaitas universitete, reikėjo keisti dienotvarkę. Tad kalbėjomės apie naujos tvarkos nustatymą, kad nė kiek nenukentėtų vidinis, arba dvasinis, gyvenimas, taip pat vyko (dvasinės) pratybos.

21. Matulaitis drauge su kun. Vaitkevičiumi apie 11.30 išvyko pas D. Gerb. poną Pitoną (Python), vyriausiąjį Fribūro kantono valstybinio švietimo direktorių. Maloniai priėmė, pasveikino mus Studijų namų[15] įsteigimo proga, suteikė įgaliojimus jų veiklai.

22. Matulaitis ir Vaitkevičius buvo pas kunigą Vejerichą, universiteto kanclerį, kuris mūsų namų nariams davė naudotis keletą asketikos knygų ir pradinę Tėvo del Porado paskaitų medžiagą. Popiet, apie 02.30, mus aplankė tėvas domininkonas Adomas Voronickis, kai kurių mūsiškių bičiulis ir kolega.

26. Pasivaikščiojimas. Vakare po vakarienės – posėdis. Reikalai, kurie buvo svarstomi: 1) Reikia laikytis griežtesnės tylos, kai (namų nariai) išeina iš namų klausyti paskaitų ir kai pareina; kad ne su triukšmu uždarinėtų duris, kai išeina iš kambario ir įeina į jį; kad vakare iki 9 val. visi reikalai būtų užbaigiami, kad stengtųsi po 9 val. iš kambario neišeiti. 2) Nelaikoma blogu tai, kad kai kurie iš mūsiškių savanoriškai stotų į gyvuojančias geras studentų draugijas. Du iš mūsiškių gali stoti į lietuvių draugiją „Rūta", taip pat du ar trys – į lenkų „Jageloniją". 3) Reikia, kad zakristijonas visų kambariuose įpiltų švęsto vandens. 4) Kad albos būtų duodamos skalbti, o suplyšusios būtų taisomos. 5) Kokios dainos mūsiškiams yra leidžiamos? a) Kad nedainuotų tokių, kurios nelabai rimtos, lėkštos; kurios nedera dvasininkui ir vienuoliui; b) iš patriotinių – (kad nedainuotų) tokių, kuriose reiškiama neapykanta kitiems ar esama neapykantos požymių; c) (leidžiamos) gerai žinomos religinės giesmės ar tikrai rimtos, padorios dainos; 6) (posėdžio dalyviai) kalbėjosi apie tai, kokius santykius reikia užmegzti su pašaliečiais; apdairiai moterų atžvilgiu...

1911.XI.1. Nusprendėme per visą Oktavą, skirtą mirusiųjų tikinčiųjų vėlėms pagelbėti, Švenčiausiojo lankymo metu, t. y. po pietų ir vakarienės, kalbėti „De profundis" („Iš širdies gelmių") su kitomis maldomis, nes visada už mirusiuosius aukojame visus atlaidus, kurie gali būti jiems skiriami. Šiuo metu kitaip negalime puoselėti mirusiųjų užtarimo veiksmų (suffragia), nes nesame nepriklausomi. Ateityje tokie veiksmai galės būti puoselėjami per bendruomenės susirinkimus, procesijas, liturginių valandų už mirusius giedojimą, iškilmingas Mišias.

[15] Konspiracijos sumetimais naujokynas buvo pavadintas Studijų namais.

2.XI.1911. Erat longior deambulatio. Sessio relata est ad dominicam XXII post pr. scil. 5 novembris.

2.XI. Vespere profecti sunt in suam patriam illi duo iuvenes, qui advenerant, missi a D.no Andzilius. Experientia edocuit non esse recipiendos nisi bene probatos candidatos, quia iam probe conscii sint, quid velint et ad quid adspirent.

4. Fuerat Matulevicz et Vojtkievicz apud D.num Currat, vicarium Generalem dioecesis Lausanii ad praesentandas omnium litteras passus, item rogarunt, ut ordinariatus det benignam declarationem se nihil habere contra id, ut in convictu Canisiano a nostris novitiatus et domus studiorum instituatur. Benigne promisit id concedere ea conditione, ut praebeatur brevis expositio de historia et fine nostrae Congregationis.

5. Instituimus exercitia spiritualia menstrua. I Med. super textum: „Discite a me quia mitis sum et humilis corde" – de virtutibus Cordis Iesu: mansuetudine et humilitate. – II Med. de vita B.V.M. post ascensionem Jesu. – III. Consideratio et examen conscientiae: De Spiritu Jesu (humilitatis) et de spiritu mundi; examen de humilitate. – Vespere post coenam instituimus sessionem: 1) Collocuti sumus de legendis menstruis quibusdam gravissimis ephemeridibus scientificis ita, ut singuli quasdam ephemerides perlustrent atque ceteris quisque communicet quae graviora ibi sint? Qui novi libri apparuerint? Quae utiliores quaestiones agitentur? et cet. Hac ratione quisque minus temporis absumet et perdet, atque ad communem omnium utilitatem conferet. 2) Statutum ut quidam e nostris selecti frequentent quasdam associationes catholicas studentium eo fine, ne contactum at nexum abrumpant omnino cum hominibus, quibuscum postea una laborandum erit, pariter atque sese parum in vita sociali exerceant.- 3) Collocuti sumus de problemate solvendo: quid sit faciendum ad hominum instructiorum (inteligencja) animos conciliandos atque ad eosdem ad fervorem fidei catholicae reducendos. Factum conspicitur: cultiores homines in nostris religionibus in Polonia et Lithuania magis magisque alieno a religione et fide catholica spiritu duci eoque imbui. Ut causa principalis abalienationis animi cultiorum ab E.sia indicata est maxima ignorantia eorum in rebus fidei, ex altera parte variae praeconceptae opiniones quas tum in scholis tum in variis libellis tum in ephemeridibus hauriunt. Hinc ut I classis remediorum indicata est: 1) expositio totius cathechismi, praesertim partis dogmaticae non solum moralis, accomodata cultioribus; haec facienda sunt in Ecclesiis ubique commodo tempore; - 2) concionum series continuae de rebus apologeticis et dogmaticis; - 3) praelectiones publicis de thematibus religiosis ad monstranda idealia catholica; - 4) praestare aliquo modo medium ad aperiendas difficultates quas in fide habent: vgr. mittendi in schedula scriptam suam difficultatem vel dubitationem in aliquem locum vel pyxidem; - 5) bibliothecae; propagatio librorum catholicorum; conscriptio et propagatio et alia eiusmodi; - 6) visitatio pastoralis domorum; - 7) associationes; et alia huiusmodi media. Atque colloquebantur de singulis.

6.XI. Matulewicz praebuit R.ssimo Ordinariatui brevem historiae, finis, rationis agendi Congregationis expositionem ad obtinendam in scriptis confirmationem nostri propositi. Cum ipse Ill.m Rev. Episcopus Administrator Ap. non adesset, relictis litteris statuit post tres dies redire.

9. Ab Ill. ac Rev. Ordinariatu Matulevicz obtinuit necessariam approbationem et Sacr. Congr. Religiosorum commendationem, ut noster novitiatus et domus studiorum institui possit Friburgi Helvetiorum in Convictu Canisiano. – Post meridiem parva deambulatio; vespere collocutio et sessio de rebus variis: 1) De libris manualibus e philosophia et aliis theologicis obiectis, qui emendi sunt.- 2) De ratione instituendam recreationem hoc modo, ut singulis dominicis post prandium post meridiem longior deambulatio instituatur usque ad h. 2½ , vespere vero post coenam sessio et collocutio de rebus gravioribus; item feria V ut hucusque mos erat; praeterea quoties ob pluviam exire ad deambulandum non possunt nostri, ut sessionem seu collocutionem instituant. 3) Quoad modum serviendi ad mensam: ut una hebdomada tota omnia esculenta praebeantur incipiendo ab uno mensae fine, altera vice versa, ab altero fine. Id inducitur, ne sumptio ciborum protrahatur, atque ut lectio commodius fieri possit; - 4) aliquod tempus statuetur, ut qui nondum sciunt, gymnasticae principia addiscant; - 5) Collocuti sunt de apostolatu instituendo quoad cultiores; eadem themata ponderabantur; - 6) ut quandoque liceat deambulare singulis separatim ad reflexionem super sua vita et laboribus faciendam.

1911.XI.2. Buvo ilgesnis pasivaikščiojimas. Posėdis nukeltas į XXII sekmadienio popietę, t. y. lapkričio 5 d. Vakare į savo tėvynę išvyko tie du jaunuoliai, kurie buvo atvykę, siųnčiami kun. Andziulio. Patirtis mus išmokė, kad reikia priimti tik gerai ištirtus kandidatus, nes tokie jau deramai suvokia, ko nori ir ko siekia.

4. Matulaitis ir Vaitkevičius buvo nuvykę pas kun. Karet (Currat), Lozanos vyskupijos generalinį vikarą pateikti visų pasus, taip pat paprašė, kad vyskupijos vadovybė išduotų sutikimą, jog neprieštaraujanti, kad *Canisianum* kolegijoje būtų mūsiškių steigiamas naujokynas ir Studijų namai. Mielai pažadėjo tai suteikti su sąlyga, kad būtų pateiktas trumpas mūsų Kongregacijos istorijos ir tikslo aprašymas.

5. Surengėme dvasines mėnesio pratybas. I meditacija pagal žodžius „Mokykitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies" – apie Jėzaus Širdies dorybes: romumą ir nuolankumą. II meditacija – apie Švč. M. Marijos gyvenimą po Jėzaus įžengimo į dangų. III dalis – svarstymas (*consideratio*) ir sąžinės tyrimas: apie Jėzaus dvasią (nuolankumas) ir pasaulio dvasią; (sąžinės) tyrimas nuolankumo požiūriu. Vakare po vakarienės surengėme posėdį. 1) Kalbėjomės apie tai, kad reikia skaityti kai kuriuos svarbiausius mokslinius mėnraščius; skaityti tokiu būdu, kad atskiri asmenys peržvelgtų tam tikrus mėnraščius ir kiekvienas iš jų kitiems perteiktų tai, kokių svarbesnių dalykų ten esama, kokios naujos knygos yra pasirodžiusios, kokie naudingesni klausimai yra nagrinėjami ir kt. Šitokiu būdu kiekvienas sugaiš bei praras mažiau laiko ir prisidės prie bendro visų labo. 2) Nuspręsta, kad keli iš mūsiškių atrinkti asmenys lankys kai kurias katalikiškas studentų draugijas, kad visiškai neprarastų ryšio su žmonėmis, su kuriais vėliau reikės kartu darbuotis, taip pat truputį pasilavintų visuomeniname gyvenime. 3) Kalbėjomės apie spręstiną problemą: ką reikėtų daryti siekiant pritraukti labiau išsilavinusių žmonių (inteligentijos) dėmesį ir sugrąžinti jiems katalikiško tikėjimo uolumą. Pastebimas toks reiškinys: labiau išsilavinę žmonės mūsų kraštuose, Lenkijoje ir Lietuvoje, vis labiau ir labiau yra vedami ir persmelkiami religijai bei katalikų tikėjimui svetimos dvasios. Kaip pagrindinė išsilavinusiųjų dėmesio nutolimo nuo Bažnyčios priežastis buvo nurodyta jiems būdingas labai didelis tikėjimo dalykų neišmanymas ir, antra vertus, įvairios išankstinės nuomonės, kurių jie semiasi tiek mokyklose, tiek įvairiose knygelėse, tiek ir laikraščiuose. Todėl kaip pirmutinės priemonės buvo nurodyta: 1) viso katekizmo, pritaikyto labiau išsilavinusiems, išdėstymas, ypač dogminės dalies, o ne vien moralinės; patogiu laiku tai reikia padaryti visose bažnyčiose; 2) nuolatiniai paskaitų apie apologetiką ir dogmatiką ciklai; 3) paskaitos visuomenei religinėmis temomis, siekiant parodyti katalikiškus idealus; 4) kokiu nors būdu įgyvendinti priemonę sunkumams, kuriuos jie turi tikėjimo srityje, atskleisti: pvz., lapelio su įrašytu sunkumu ar abejone padėjimas į kokią nors vietą ar įmetimas į dėžutę; 5) bibliotekos; katalikiškų knygų platinimas; rašymas ir raštų platinimas bei kiti panašūs dalykai; 6) sielovadinis namų lankymas; 7) draugijos ir kitos panašaus pobūdžio priemonės. Taip pat posėdžio dalyviai kalbėjosi apie kiekvieną iš šių dalykų.

6.XI. Matulaitis pateikė garbingajai vyskupijos vadovybei trumpą Kongregacijos istorijos, tikslo, veiklos būdo aprašymą raštiškam mūsų užmojo patvirtinimui gauti. Kadangi Jo Ekscelencijos vyskupo apaštalinio administratoriaus nebuvo, palikęs raštus, (Matulaitis) nusprendė po trijų dienų vėl atvykti.

9. Iš garbingosios vyskupijos vadovybės Matulaitis gavo reikalingą patvirtinimą ir Šventosios vienuolių kongregacijos pavedimą, kad Šveicarijos mieste Fribūre, *Canisianum* kolegijoje, galėtų būti steigiamas mūsų naujokynas ir Studijų namai. Popiet – trumpas pasivaikščiojimas; vakare – pasikalbėjimas ir posėdis dėl įvairių reikalų: 1) Dėl filosofijos ir kitų – teologijos dalykų vadovėlių, kuriuos reikia nusipirkti. 2) Dėl poilsio nustatymo tokiu būdu, kad kiekvieną sekmadienį po pietų vyktų ilgesnis pasivaikščiojimas iki 02.30, o vakare po vakarienės – posėdis ir pasikalbėjimas apie sudėtingesnius reikalus; taip pat ketvirtadieniais, kaip ligšiol buvo įprasta; be to, kai tik dėl lietaus mūsiškiai negali išeiti pasivaikščioti, kad surengtų posėdį arba pasikalbėjimą. 3) Dėl patarnavimo prie stalo būdo, kad vieną ištisą savaitę visi patiekalai būtų patiekiami pradedant nuo vieno stalo galo, o kitą (savaitę) atvirkščiai – nuo kito (stalo) galo. Tai nustatoma, kad neužsitęstų valgymas ir kad patogiau galėtų vykti skaitymas. 4) Bus nustatomas tam tikras laikas, kad tie, kurie dar nemoka, pramoktų mankštos pradmenų. 5) Posėdžio dalyviai kalbėjosi apie apaštalavimo tarp labiau išsilavinusių žmonių rengimą; buvo svarstomos tos pačios temos. 6) Kad kiekvienam būtų galima pasivaikščioti atskirai, siekiant apmąstyti savo gyvenimą ir darbus.

11.XI. D.nus Joannes Strikas exiit nostro convictu et sese transtulit in Albertinum.

Die 13.XI. mane Matulewicz Romam profectus est ad expedienda varia negotia quam tum Academiam Petropolitanam tum nostram Congregationem respiciebant. Romae Matulewicz usque ad 29 novembris commoratus est. Quae ibi acta sunt, descripta et notata inveniuntur in speciali Relatione quae in Archivo asservatur.

Post reditum suum Roma Matulewicz erat valde occupatus per aliquot tempus; proinde nil notavit in hoc diario. Nihil extraordinarii toto illo tempore evenit. Initio Decembris, ut fieri solet, recollectionem menstruam omnes perfecerunt. Sessiones habebantur pariter ut consuete haberi solent. Statutum erat, ut diebus Dominicis, fer. III, fer. V vespere post coenam habeantur sessiones. Hisce diebus licet loqui suis linguis vernaculis, ceteris diebus solummodo germanice. In sessionibus reddebatur relatio de praecipuis menstruis ephemeridibus.

Ex ceteris gravioribus negotiis tractabamus una vice, quomodo agere oporteat, cum quis in nostros invehitur, vel etiam calumnias spargit, falso accusat v. gr. de modernismo et alia huiuscemodi? Cavendum est, ne irascatur, equilibrium perdat, opera sua negligat, item ne polemicam acrem aliquam incipiat in ephemeridibus vel alio modo. Sed tacendum est et suum opus continuandum atque orandum. Optimum est remedium contra eiusmodi invectiones, si episcopi certiores redduntur de eis quae agimus item Sacra Congregatio. Semper curandum est, ut cum episcopis arctiorem nexum habeamus, ut illi sciant de nostris laboribus.

Die 24.XII. peregimus Vigiliam N. D. N. J. Ch. Instituimus coenam, cuius tempore cantabantur piae cantilenae de Nativitate Domini. – Communiter in Capella Matutinum et Laudes absolvimus. Media nocte celebravimus Missam. Post propriam coenam quidam e polonis profecti sunt ad suos compatriotas ad frangendum panem simul, ut fieri solet in his regionibus, item nonnulli e lithuanis ad lithuanos.

25.XII. Nativitas Domini. In communitate Vesperas cantavimus et Benedictionem cum Sanctissimo Sacramento habuimus. – Vespere venit ad exercitia spiritualia peragenda 5 dierum Dominus Leo Bystras, studens medicinae ex Universitate Genevensi, oriundus e Lithuania (Lipava), ubi gymnasium absolvit. Voluit serio deliberare de sua vocatione. Exercitia dirigebat Matulevicz.

26. Matulevicz et Vojtkievicz apud Rev. D.num Patrem Zapletal O.P. fuerunt ad gratulandum et ad colloquendum de Convictu nostro eiusque relatione ad facultatem theologicam et Universitatem. – Declaravimus nos paratos esse omnibus, quae Universitas exigit, satisfacere, nam nostri sodales sunt immatriculati ut studentes. Zapletal proponebat, ut nos velimus esse solummodo domus studiorum et dependere ab auctoritate sola Episcopi. – Nos expli(ca)vimus: a) nos relate ad auctoritates ecclesiasticas praestitisse ea quae erat necessaria, ergo sub hoc respectu omnia esse in ordine; b) quoad propositum Patris Zapletal, nobis est res omnino indiferens: vocari domus studiorum vel convictus. Agitur solummodo de sororibus, quae sunt proprietariae convictus; ergo si convictus iura perdit, sorores inde damnum accipere possunt; nam nos non sumus nisi convictores; post annum fieri potest, ut valedicamus convictui Canisianum. – Rev. P. Zapletal totam rem esse relinquendam in eo statu, ut est, donec quae difficultates consurgant. Promisit tunc temporis de tota re nos certiores reddere. – Ut iam ab aliis connovimus antea et ex colloquio cum P. Zapletal apparuit, nescio quid e nostra parte timet universitas. Quidam Dominus, ut relatum est, pro modernista habuit Matulevicz, qui potest iuxta eius suppositiones falso educare dum et hoc modo damnum afferre Universitati et cet. inepti rumores et suspiciones.

D.nus Bronikowski Zurich profectus est ad suum proximum consanguineum aegrotum invisendum et ab eo confessionem excipiendam.

31.XII. Vesperas decantavimus. Vespere Benedictionem cum S.mo instituimus et decantavimus *Te Deum* pro gratiarum actione. Instituimus disputationem theologicam de argumento existentiae Dei ex (motu?). Defendens: Mroczek. Oponentes: Wisniewski, Plokarz.

XI. 11. Kun. Jonas Strikas išėjo iš mūsų kolegijos ir persikėlė į Albertinumą.

XI. 13 dienos rytą Matulaitis išvyko į Romą tvarkyti įvairių reikalų, susijusių tiek su Petrapilio akademija, tiek su mūsų Kongregacija. Romoje Matulaitis prabuvo iki lapkričio 29 d. Kas buvo ten nuveikta, yra aprašyta ir pažymėta specialioje ataskaitoje, kuri laikoma archyve[16].

Sugrįžęs iš Romos, Matulaitis kurį laiką buvo labai užsiėmęs, todėl nieko šiame dienoraštyje nepažymėjo. Nieko ypatingo per tą laiką neįvyko. Gruodžio pradžioje, kaip yra įprasta, visi atliko mėnesio rekolekcijas. Buvo rengiami posėdžiai taip, kaip yra įprasta. Buvo nuspręsta, kad sekmadieniais, antradieniais ir ketvirtadieniais, vakare po vakarienės, būtų rengiami posėdžiai. Minėtomis dienomis galima kalbėti savo gimtosiomis kalbomis, o kitomis dienomis – tik vokiškai. Posėdžiuose būdavo duodama ataskaita apie pagrindinius mėnraščius.

Iš kitų sunkesnių reikalų drauge svarstėme, kaip reikėtų elgtis, kai kas nors mūsiškius užsipuola ar net skleidžia šmeižtus, neteisingai kaltina, pvz., modernizmu ar kitais panašiais dalykais. (Kiekvienam) reikia saugotis, kad neužsirūstintų, neprarastų pusiausvyros, neapleistų savo darbų, taip pat nepradėtų aršios polemikos laikraščiuose ar kitu būdu. Vis dėlto reikia patylėti, tęsti savo darbą ir melstis. Geriausia apsauga nuo tokio pobūdžio išpuolių, jei vyskupams, taip pat Šventajai (Vienuolių) kongregacijai būna pranešama apie tai, ką mes veikiame. Reikia visuomet rūpintis, kad su vyskupais turėtume glaudesnį ryšį, kad jie žinotų apie mūsų darbus.

XII.24. dieną minėjome mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Gimimo vigiliją, kurios metu buvo giedamos gerai žinomos šventos Kalėdų giesmės. Koplyčioje drauge atlikome Rytmetinę (*Matutinum*) ir Dieninę šlovinimo (*Laudes*) dalį (brevijoriaus, arba liturginių valandų – *vert.*). Vidurnaktį aukojome Mišias. Po savo vakarienės kai kurie iš lenkų išvyko pas savo tautiečius drauge laužyti duonos (kalėdaičių – *vert.*), taip pat kai kurie iš lietuvių išvyko pas lietuvius, kaip yra įprasta jų kraštuose.

XII.25. Šv. Kalėdos. Bendruomeniškai sugiedojome Vakarinę ir atlikome palaiminimą Švenčiausiuoju Sakramentu. Vakare atlikti 5-ių dienų dvasines pratybas atvyko p. Leonas Bistras, medicinos studentas iš Ženevos universiteto, kilęs iš Lietuvos (Lipava)[17]. Norėjo rimtai apsvarstyti savo pašaukimą. Pratyboms vadovavo Matulaitis.

26. Matulaitis ir Vaitkevičius buvo pas Tėvą kun. Zapletalą O.P., kad pasveikintų ir pasikalbėtų apie mūsų kolegiją ir jos santykį su Teologijos fakultetu bei universitetu. Pareiškėme, kad esame pasiruošę vykdyti visa, ko universitetas reikalauja, nes mūsų kolegijos nariai yra įsirašę kaip studentai. Zapletalas siūlė, kad mes pageidautume būti tik Studijų namais ir priklausyti vien vyskupo valdymo galiai. Mes paaiškinome: a) kad bažnytinei vadovybei esame pateikę tai, kas buvo reikalinga, tad šiuo požiūriu visa yra sutvarkyta; 2) o dėl Tėvo Zapletalo pasiūlymo, tai mums nėra jokio skirtumo – vadintis Studijų namais ar kolegija. Tai turi reikšmės tik seserims, kurios yra kolegijos savininkės; tad jei kolegija netenka teisių, dėl to seserys gali patirti nuostolį, nes mes esame tik kolegijos gyventojai; po metų gali būti, kad atsisveikinsime su *Canisianum* kolegija. Tėvas kun. Zapletalas pareiškė, kad visą padėtį reikia palikti tokią, kokia yra, kol neiškils kokių nors keblumų. Pažadėjo tada apie visa tai mums pranešti. Kaip jau iš kitų anksčiau buvome sužinoję ir iš pokalbio su t. Zapletalu paaiškėjo, universitetas, nežinia kodėl, mūsų prisibijo. Kažkoks ponas, kaip buvo pranešta, Matulaitį palaikė modernistu, kuris gali, pagal (minėto pono) prielaidas, klaidingai ugdyti (neįskaitoma – *vert.*) ir šitaip padaryti žalos universitetui ir kt. Kvaili gandai ir įtarimai...

Kun. Bronikovskis išvyko į Ciurichą aplankyti sergančio savo artimo giminaičio ir išklausyti jo išpažinties.

XII.31. Pagiedojome Vakarinę. Vakare atlikome palaiminimą su Švenčiausiuoju ir padėkai pagiedojome *Te Deum.* Surengėme teologinį disputą apie Dievo buvimo įrodymą iš judėjimo (*ex motu*). Įrodymo gynėjas – Mročekas. Oponentai – Višnevskis, Pliokažas.

[16] *Jurgio Matulaičio Užrašai. – Brooklyn, N. Y., 1991, p. 95–118.*
[17] Liepoja, Latvija.

1. I. 1912. Vespere et Benedictio cum Sanctissimo. – Dominus Bystras absolutis exercitiis profectus est Genevam. Elegit statum clericalem et statuit etiam probari per aliquod tempus, ut cognoscant suam vocationem in nostram Congregationem. – Statuit expeditis rebus suis Genevae redire ad nos in Convictum.

Lithuani quidam sacerdotes et clerici rogaverunt D.num Matulevicz ut exercitia spiritualia pro eis constituat et dirigat. Matulevicz libenter suum consensum praebuit sed ea conditione ut ab suorum Convictuum Directoribus ad id licentiam obtineant. Director Convictus noluit id eis permittere, voluit ut cum ceteris convictoribus simul exercitia spiritualia absolvant.

4. I. 1912. Deambulatio longior. Vespere sessio. Collocuti sumus de tuenda Summi Pontificis auctoritate ubique eiusque decretorum. Nam insanus quidam criticismus apparet quandoque non modo ex parte laicorum, sed etiam clericorum respectu decretorum et ordinationum Sanctae Sedis; id conspicitur praesertim in Russia, sed etiam et inter alios. Nostris tuenda est cum prudentia ubique auctoritas Sanctae Sedis, quam impugnare etiam conantur varii Ecclesiae hostes ac inconsiderati Catholici eorum impugnationibus decepti ipsi cuidam diffidentiae erga Sanctam Sedem dant locum.

5. I. Exercitia spiritualia menstrua. Meditatio I. De Vocatione Magorum respectu habito nostrae Vocationis. Med. II. De viis Domini; Consid. III. De fontibus defectuum quotidianorum et de stimulis ad perfectionem.

6. I. 1912. Vesperae erant cantatae. – Post preces vespertinas benedictio cum S-mo.- Hora 5 - 6,40 Disputatio theologica: Thesis: Dei existentia demonstrative probari potest. Defendens: Kornilowicz. Opponentes: Wisniewski, Kudirka (postea supplevit Matulewicz).

7. I. 1912. – Conferentia: Exercitium: vitanda iudicia de aliis personis, eorum actis, intentionibus et cet... (Antea erant conferentiae: De caritate fraterna. De luctamine cum tentationibus. De recta intentione).

Hora 4½ advenit Genevae Dominus Leo Bistras in Canisianum ad prosequenda studia philosophica atque ad sese probandum.

Die 14. I. 1912. Festum S. Nominis Jesu. D.nus Leo Bistras petiit, ut ei noviciatum inchoare liceat. Disputatio erat theologica de Revelationis possibilitate et necessitate. – Conferentia: Debemus iudicare nosmetipsos.

21. I. 1912. Continuatio disputationis de Revelatione. Conferentia: De bene peragendis quotidianis suis occupationibus.

26. I. 1912. D.nus Nowicki habuit disputationem de Accidenti, quam in Universitate erat habiturus.

27. Matulewicz et Wojtkiewicz fuerunt apud Rev. et Ill. D.num Bovet episcopum loci ad praesentanda suae Congr. documenta. Fuerunt benigne accepti. – Fuerunt pariter apud Universitatis Cancellarium D.num Weyerich. Collocuti sunt cum eodem de rumoribus et calumniis, quae unus e professoribus laicis Universitatis iam dudum in Urbe contra Matulewicz et convictum Canisianum dissipabat: scil. incusabat acriter Matulewicz potissimum modernismi; - affirmabat Matul. velle in polonicam linguam opera Harnack et Loysi transferre etc. Faciebat id sine dubio bona intentione, sed importuno zelo ductus et perperam e Polonia a quibusdam personis edoctus. Procul dubio Divina Providentia hisce stimulat, ut nostra Congregatio eo magis puritati et orthodoxiae fidei studeat atque ut pro praecipuo fine rectam fidei expositionem, item propagationem et defensionem intendat.

28. I. 1912. D.nus Kornilowicz disputationem de Sobrietate habuit. – Conferentia erat de servanda munditie et ordine in omnibus rebus.

1912.I.1. Vakare – taip pat palaiminimas su Švenčiausiuoju. Ponas Bistras[18], baigęs dvasines pratybas, išvyko į Ženevą. Pasirinko kunigo kelią ir taip pat nusprendė kurį laiką tirti save, kad pažintų savo pašaukimą į mūsų Kongregaciją. Nusprendė, sutvarkęs savo reikalus Ženevoje, grįžti pas mus į kolegiją[19].

Kai kurie lietuviai kunigai bei klierikai paprašė kun. Matulaitį, kad jiems surengtų ir pravestų dvasines pratybas. Matulaitis mielai sutiko, bet su sąlyga, kad jie iš savo kolegijų vadovų tam gautų leidimą. Kolegijos vadovas nenorėjo jiems to leisti – norėjo, kad dvasines pratybas atliktų kartu su kitais kolegijos nariais.

1912. I. 4. Ilgesnis pasivaikščiojimas. Vakare – posėdis. Kalbėjomės apie tai, kad reikia visur ginti popiežiaus ir jo nutarimų autoritetą, nes kartais reiškiasi tam tikras nesveikas kriticizmas Šventojo Sosto nutarimų bei potvarkių atžvilgiu ne tik iš pasauliečių, bet ir iš dvasininkų pusės. Tai matyti ypač Rusijoje, taip pat ir kitur. Mūsiškiams reikia visur sumaniai ginti Šventojo Sosto autoritetą, su kuriuo bando kovoti įvairūs Bažnyčios priešai, ir jų išpuolių suklaidinti neapdairūs katalikai patys rodo tam tikrą nepasitikėjimą Šventuoju Sostu.

I. 5. Mėnesio dvasinės pratybos. I meditacija – apie Trijų Išminčių pašaukimą mūsų pašaukimo požiūriu. II meditacija – apie Viešpaties kelius; III dalis – mąstymas apie kasdienių trūkumų šaltinius ir tobulumo paskatas.

1912. I. 6. Pagiedota Vakarinė. Po vakaro maldų – palaiminimas su Švenčiausiuoju. Nuo 5 val. iki 6.40 – teologinis disputas. Tezė: Dievo buvimas gali būti įrodomas *demonstrative*. Tezės gynėjas – Kornilovičius. Oponentai – Višnevskis, Kudirka (vėliau papildė Matulaitis).

1912. I. 7. Konferencija. (Dvasinės) pratybos: vengti teisti kitus asmenis, jų veiksmus, intencijas ir kt. (anksčiau buvo konferencijos: apie brolišką meilę; apie kovą su pagundomis; apie teisingą intenciją).

04.30 Iš Ženevos į *Canisianum* atvyko ponas Leonas Bistras, kad studijuotų filosofiją ir ištirtų save.

1912. I. 14 dieną – Švč. Jėzaus Vardo šventė. Ponas Leonas Bistras paprašė, kad jam būtų leidžiama pradėti naujokyną. Buvo teologinis disputas apie Apreiškimo galimumą ir reikalingumą. Konferencija: Turime teisti save pačius.

1912. I. 21. Disputo apie Apreiškimą tęsinys. Konferencija: Apie gerą kasdieninių savo darbų atlikimą.

1912. I. 26. Kun. Navickas surengė disputą apie akcidenciją (atsitiktinį būties požymį – *vert.*), kurį ketino surengti ir universitete.

27. Matulaitis ir Vaitkevičius buvo nuvykę pas Jo Ekscelenciją vietos vyskupą Bove (Bovet), kad pateiktų savo Kongregacijos dokumentus. Buvo maloniai priimti. Taip pat buvo pas universiteto kanclerį kun. Vejerichą. Su juo kalbėjosi apie gandus ir šmeižtus, kuriuos vienas iš universiteto pasauliečių profesorių jau seniai mieste skleidė prieš Matulaitį ir *Canisianum* kolegiją, t. y. ypač aršiai kaltino Matulaitį modernizmu; tvirtino esą Matulaitis norįs į lenkų kalbą išversti Harnacko ir Loizi (Loysi) veikalus. Be abejo, jis tai darė gera intencija, tačiau netinkamo uolumo skatinamas ir klaidingai kai kurių asmenų iš Lenkijos informuotas. Be abejonės, Dievo Apvaizda šitaip skatina, kad mūsų Kongregacija būtų juo labiau atsidavusi tikėjimo grynumui bei teisingam jo supratimui ir kaip svarbiausio tikslo siektų teisingai tikėjimą aiškinti, taip pat skleisti ir ginti.

1912. I. 28. Kornilovičius surengė disputą apie blaivybę. Buvo konferencija apie švaros bei tvarkos visuose dalykuose palaikymą.

[18] Bistras, Leonas (1890–1971), dr. Lietuvos krikščionių demokratų partijos Centro komiteto pirmininkas, Lietuvos seimų narys, Lietuvos krašto apsaugos, švietimo, užsienio reikalų ministras ir ministras pirmininkas. Jo vadovaujama vyriausybė 1926 m. pritarė apaštalinio vizitatoriaus Lietuvai arkiv. Jurgio Matulaičio pasiūlytam Lietuvos bažnytinės provincijos įkūrimo projektui.

[19] Visgi nei kunigu, nei marijonu Leonas Bistras netapo.

3. II. 1912. Recollectio menstrua: I. Meditatio de Persona Christi; II. De mercatore, qui venditis omnibus, quae habuit, pretiosam margaritam sibi comparat (perfectio et vocatio). III. Consideratio: de amore suae vocationis et examen conscientiae de perseverantia. – Praecedentibus diebus incepimus denuo explicationes Constitutionum, absoluto Iure Regularum. Actum est de Confessione: de modo cum profectu spirituali eam peragendi.

11. II. 1912. Per hebdomadam explicabantur et commentariis illustrabantur Constitutiones. Actum est: De Directione Spirituali; de colloquiis cum suo Patre Spirituali; de ratione reddenda ei quoad suae animae statum. – De Communionis SS. susceptione: de modo sese praeparandi, et gratias agendi. – De Visitatione et Adoratione Sanctissimi Sacr.

Conferentia erat de contemnendo respectu humano et prava opinione mundi.

18. II. Conferentia erat de debellanda curiositate ex omni parte.

25. II. Conferentia de humilitatis praxi.

3. III. 1912. Conferentia de humilitatis fructibus.

Toto tempore explicabantur Constitutiones: De piis exercitiis in Instituto peragendis. Fuse tractabatur: 1) oratio affectiva seu oratio cordis; – oratio simplificata seu intuitionis, quietis iuxta Poulain: Graces d'oraisons.

1. III. 1912. Hac die advenit ad nos Rev. D.nus Vincentius Kudirka, frater Felicis. – Adduxit secum sororem, quem in Instituto protegendi filias collocavimus, ut addiscat linguam gallicam.

A die 4. III. 1912. incepit Magister explicare caput Constitutionum: De mortificationibus et poenitentiis.

Die 7. III. 1912. Recollectio menstrua: I Meditatio: Nostra vita viti comparata. II. B. Virgo M. refugium nostrum. III. Christi liberalitas: omnia sua pro nobis tradidit atque seipsum. Examen conscientiae: de amore Dei. – Vespere Benedictio cum S-mo ratione festi S. Thomae Aq.

Fere semper singulis feriis IV Joseph Wojtkiewicz in Academiam puellarum St. Croix proficiscitur ad excipiendas confessiones polonarum et lithuanarum puellarum.

Die 8. III. 1912. Matulewicz incepit dare exercitia spiritualia puellis polonis, quae Lausanne advenerunt, eis sese associarunt quaedam friburgenses polonae ex urbe et academia St. Croix. Haec exercitia apud sorores religiosas in villa dela Misericorde locum habent.

11. III. 1912. Finita sunt exercitia spiritualia.

13. III. 1912. Matulewicz et Woitkiewicz apud Rev. et Ill. Ordinarium loci fuerunt; a) rogaverunt, ut permittat et relative confirmet benedictiones cum S-mo, quae diebus dominicis et festivis fiunt; - b) petierunt, licitumne sit, ut transferant suum domicilium omnes in alteram domum (villam), ut maior independentia haberi possit et melius ordo in Domo teneri et iuniores in practicis operibus erudiri melius queant. – Rev. Ord. declaravit se nihil contra hoc propositum habere; negotium esse privatum ; - c) rogaverunt, ut capella institui ibi postea permittatur. Id quoque non abnuit.

15. III. 1912. Ad tractandum cum proprietario vilae profecti sunt Matulewicz, Woitkiewicz et Kudirka. Promisit proprietarius (Gicot) exemplar contractus mittere.

17. III. Conferentia de humilitate exercenda in quotidianis relationibus et operibus. – Renuntiavimus D.no Gicot, proprietario, nos non posse villam locare.

18. D.nus Vincentius Kudirka profectus est Worishofen (Bayern) ad curandum malum suum; aegrotus enim est neurositate(?) D.nus Kornilowicz subiit examen Baccalaureatus magna cum laude.

1912. II. 3. Mėnesio rekolekcijos: I. Meditacija apie Kristaus asmenį; II. Apie pirklį, kuris pardavęs visa, ką turėjo, įsigyja brangų perlą (tobulumas ir pašaukimas). III. Svarstymas apie meilę savajam pašaukimui ir sąžinės tyrimas ištvermės požiūriu. Ankstesnėmis dienomis, baigę nagrinėti regulų teisę, pradėjome iš naujo aiškintis konstitucijas. Svarstyta apie išpažintį – kaip ją atlikti su dvasine pažanga.

1912. II. 11. Savaitę buvo aiškinamos bei komentarais nušviečiamos konstitucijos. Svarstyta: apie dvasinį vadovavimą; apie pokalbius su savo dvasios tėvu; apie savo dvasios būklės ataskaitos davimą jam. Apie Šv. Komunijos priėmimą: apie pasirengimo jai ir dėkojimo būdą. Apie Švč. Sakramento lankymą ir adoraciją.

Vyko konferencija apie žmonių teikiamos pagarbos ir iškreiptos pasaulio nuomonės nepaisymą.

II. 18. Vyko konferencija apie visapusišką smalsavimo slopinimą.

II. 25. Konferencija apie nuolankumo praktiką.

1912. III. 3. Konferencija apie nuolankumo vaisius.

Visą laiką buvo aiškinamos konstitucijos: apie dvasinių pratybų atlikimą Institute. Buvo plačiai nagrinėjama: 1) jausminė, arba širdies, malda; 2) supaprastinta, arba žvilgsnio (intuitionis), ramybės (quietis) malda, pagal *Poulain: Graces d'oraisons.*

1912. III. 1. Šiandien pas mus atvyko kun. Vincentas Kudirka, Felikso brolis. Atsivežė seserį, kurią įkurdinome dukterų globos institute, kad pramoktų prancūzų kalbos.

Nuo *1912. III. 4* dienos Magistras pradėjo aiškinti konstitucijų skyrių apie apsimarinimus ir atgailas.

1912. III. 7 dieną – mėnesio rekolekcijos: I meditacija: mūsų gyvenimas lyginant su vynmedžiu. II. Švč. Mergelė Marija – mūsų priebėga. III. Kristaus dosnumas: visa, kas yra jo, atidavė už mus, net ir patį save. Sąžinės tyrimas: apie Dievo meilę. Vakare – palaiminimas su Švenčiausiuoju šv. Tomo Akviniečio šventės proga.

Beveik visada kiekvieną trečiadienį Juozapas Vaitkevičius vyksta į *St. Croix* (Šv. Kryžiaus) mergaičių akademiją klausyti lenkaičių ir lietuvaičių išpažinčių.

1912. III. 8 dieną Matulaitis pradėjo vesti dvasines pratybas lenkaitėms, kurios atvyko iš Lozanos. Prie jų prisidėjo kai kurios Fribūro lenkaitės – iš miesto ir *St. Croix* (Šv. Kryžiaus) akademijos. Šios pratybos vyksta pas seseris vienuoles *dela Misericorde* (Gailestingumo) viloje.

1912. III. 11. Baigėsi dvasinės pratybos.

1912. III. 13. Matulaitis ir Vaitkevičius buvo pas Jo Ekscelenciją vietos Ordinarą; a) paprašė, kad leistų ir atitinkamai patvirtintų palaiminimus su Švenčiausiuoju, kurie atliekami sekmadieniais ir šventadieniais; b) paprašė leidimo visiems persikelti gyventi į kitus namus (vilą), kad būtų įmanoma didesnė nepriklausomybė, palaikoma geresnė tvarka namuose ir kad jaunesnieji galėtų būti tinkamiau lavinami praktiniais darbais. J. Eks. Ordinaras pareiškė neturįs nieko prieš šį sumanymą; tai esąs privatus reikalas; c) paprašė, kad leistų vėliau ten įkurti koplyčią. (Ordinaras) tam taip pat nepriešta ravo.

1912. III. 15. Matulaitis, Vaitkevičius ir Kudirka nuvyko tartis su vilos savininku. Savininkas (Žiko) (Gicot) pažadėjo atsiųsti sutarties egzempliorių.

III. 17. Konferencija apie nuolankumo ugdymą kasdieniniuose santykiuose ir darbuose. Pranešėme savininkui ponui Žiko, kad mes negalime nuomotis vilos.

18. D.nus Vincentius Kudirka profectus est Worishofen (Bayern) ad curandum malum suum; aegrotus enim est neurositate(?) D.nus Kornilowicz subiit examen Baccalaureatus magna cum laude.

19. III. D.nus Kornilowicz profectus est Benron ad PP. Benedictinos ad peragenda exercitia spiritualia; dein proficiscetur Cracoviam ad suscipiendum presbyteratus ordinem Sabbato Sancto. – Dominus Mroczek subiit examina, potius colloqiua ex Logica, Theologia Naturali, Ethica cum nota optime; Plokarz ex Theologia Naturali et Ethica; ex illa cum nota optima, ex hac valde bene.

24. III. 1912. Conferentia de patienter toleranda cruce sua.

27. III. Mutuavimus domum ad habitandum a mense augusto; constat 12 cubiculis et 4 cameris ad coquendum. Motivum est, ut independenter nostram vitam nulius iuxta regulas agere possimus; ut melius possimus suos ad labores et opera educare.

28. III. Convenimus emere ea quae ad habitandum necessaria; ut lectos, mensas, sedilia, supellectilem et cet.

31. III. 1912. Conferentia de agendo ex motivis superioribus, supernaturalibus, de habendo in omnibus Spiritu Christi et fugiendo spiritu carnis, mundi, diaboli. – Dominus Wisniewski iam post meridiem die 30 profectus est prope Basileam ad operarios polonos, ut confessiones exciperet et cetera ministeria perageret.

5. IV. 1912. Recollectio menstrua: I. Medit. de B. M. V. Doloribus; II. De Cruce Sacerdotis et religiosi (necessitas, utilitas); III. Via crucis D. N. J. Chr.; - Confessio.

6. IV. 1912. D.nus Wojtkiewicz profectus est Montreux ad excipiendas confessiones puerorum in instituto D.ni Gawronski.

14. IV. Conferentia de timore Dei.

16. IV. Omnes profecti Murten (Murat) ad sese recreandum.

21. IV. De sinceritate et veracitate conferentia.

23. IV. Dies onomasticus G. Matulewicz. Omnes simul profecti sunt ad deambulationem, instituta est disputatio scholastica de veritatis criterio. – Dies onomastici fratrum hoc modo celebrantur: pridie quisque annuntiat suum diem onomasticum superiori, ut ille recommendet fratrem hunc precibus aliorum; sacerdotes in *memento* mentionem eius faciunt; ceteri, si possunt, Communionem Sacram ad eius intentionem suscipiunt vel S. Missam offerunt. – Pridie omnes fratri illi gratulantur.

24. Inceperunt praelectiones in Universitate (*išbraukta*).

28. Conferentia de colendis sensibus misericordiae et compassionis (*išbraukta*).

5. V. 1912 (*išbraukta*)

24. IV. 1912. D.nus Kazakas venit ad nos ad habitandum; voluit addiscere principia vitae interioris, spiritualis.

26. IV. 1912. Inceperunt praelectiones in Universitate.

25. IV. 1912. Matulewicz collocutus est cum Superiorissa Gen. Sororum, ad quas Canisianum pertinet. Annuntiavit, nos anno proximo non posse manere ad habitandum in Canisiano. Causae: parvus et incertus numerus candidatorum pro futuro anno; - volumus esse independentes, ut iuniores melius formari possint. – Nos locavimus domum rue Grimoux (*išbraukta*) du pvie Girovid N. 8; omnes contignationes, excepta ultima in plano.

18. Kun. Vincentas Kudirka išvyko į Vorishofeną (Bavarija) gydytis savo ligos, nes sirgo neuroze. Kornilovičius išlaikė bakalauro egzaminą *magna cum laude.*

III. 19. Kornilovičius išvyko į Benroną pas tėvus benediktinus atlikti dvasinių pratybų; po to vyks į Krokuvą, kad Didįjį Šeštadienį priimtų kunigystės šventimus. Mročekas išlaikė egzaminus, arba, tiksliau sakant, koliokviumus iš logikos, prigimtinės teologijos ir etikos pažymiu *optime* (*puikiai*), Pliokažas – iš prigimtinės teologijos ir etikos; iš pirmosios – pažymiu *optime* (*puikiai*), iš antrosios – *valde bene* (*labai gerai*).

1912. III. 24. Konferencija apie kantrų savojo kryžiaus nešimą.

III. 27. Išsinuomavome namą gyventi nuo rugpjūčio mėnesio. Jį sudaro 12 kambarių ir 4 patalpos valgiui gaminti. Motyvuojama tuo, kad galėtume nepriklausomai nuo kieno nors taisyklių tvarkyti savo gyvenimą, kad geriau galėtum saviškius ugdyti įvairiems darbams.

III. 28. Sutarėme pirktis tai, kas reikalinga gyvenimui namuose, kaip lovas, stalus, kėdes, namų apyvokos daiktus ir kt.

1912. III. 31. Konferencija apie veikimą iš aukštesnių, antgamtinių paskatų, apie Kristaus dvasios visame kame turėjimą ir kūno, pasaulio, velnio dvasios vengimą. Kun. Višnevskis dar 30-tą dieną popiet išvyko netoli Bazelio pas lenkų darbininkus klausyti išpažinčių ir atliktų kitus patarnavimus.

1912. IV. 5. Mėnesio rekolekcijos: I meditacija – apie Švč. M. Marijos skausmus; II. Apie kunigo ir vienuolio kryžių (reikalingumas, naudingumas); III. Mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Kryžiaus kelias. Išpažintis.

1912. IV. 6. Kun. Vaitkevičius vyko į Monro (Montreux) klausyti vaikų išpažinčių kun. Gavronskio institute.

IV. 14. Konferencija apie Dievo baimę.

IV. 16. Visi vyko į Murten (Murat) atgauti jėgų.

IV. 21. Konferencija apie nuoširdumą ir tiesakalbystę.

IV. 23. Jurgio Matulaičio vardadienis. Visi drauge ėjo pasivaikščioti; buvo surengtas scholastinis disputas apie tiesos kriterijų. Brolių vardadieniai yra švenčiami taip: išvakarėse kiekvienas praneša apie savo vardadienį vyresniajam, kad šis pavestų brolį varduvininką kitų maldoms; kunigai per Mišias kalbėdami *Memento* jį pamini; kiti, jei gali, jo intencija priima Šventąją Komuniją ar paveda Šv. Mišių auką. Išvakarėse visi broliai jį pasveikina.

24. Prasidėjo paskaitos universitete (*išbraukta*).

28. Konferencija apie gailestingumo ir užuojautos jausmų puoselėjimą (*išbraukta*).

5. V. 1912 (*išbraukta*)

1912. IV. 24. Pas mus gyventi atvyko kun. Kazakas[20]. Norėjo mokytis vidinio, dvasinio gyvenimo pagrindų.

1912. IV. 26. Prasidėjo paskaitos universitete.

1912. IV. 25. Matulaitis kalbėjosi su seserų, kurioms priklauso *Canisianum*, generaline vyresniąja. Pranešė, kad kitais metais mes negalime pasilikti gyventi *Canisianum'e*. Priežastys: mažas ir nepatikimas kandidatų skaičius kitiems metams; norime būti nepriklausomi, kad jaunesnieji galėtų būti tinkamiau ugdomi. Mes išsinuomavome namą rue Grimoux (*išbraukta*) du Pire Girard N. 8 – visus aukštus, išskyrus paskutinį.

[20] Kazakas, Julijonas MIC (1886–1960) – kunigas, 1913 m. vyko į JAV kartu su J. Matulaičiu ir Feliksu Kudirka;. laikraščio „Draugas" Administratorius. Šio vizito metu Čikagos arkivyskupui leidus 1913 m. įsteigtas Marijonų vienuolynas.

28. D.nus Kornilowicz advenit, iam ordinatus ut sacerdos. – Conferentia de colendis in proprio corde misericordiae et compassionis sensibus.

5. V. 1912. Recollectio menstrua. I. De Resurrectione Christi; II. De apparitione Christi SS-mae Matri; III. De pace – consideratio, et examen de regeneratione spirituali. Confessio.

6. – 7. Relatio menstrua de vita exteriore.

8. – Accepit Matulewicz litteras: 1) a D.no Staniukynas, qui annuntiat ob exortas difficultates ex parte Superiorissae anglicae, quae curam habet Congr. SS. S. Casimiri se non posse hoc anno venire ad novitiatum inchoandum; 2) a Excell. Episcopo Suffr. Varsaviensi Rusrkiewicz, qui interrogat, qui ex nostris redituri sint Varsoviam; potissimum rogat, ut redeant Bronikowski et Wojtkiewicz.

12. Conferentia de vita spirituali opposita vitae carnali.

19. Quidam nostri profecti sunt ad ferenda servitia spiritualia operariis polonis: Wisniewski (*išbraukta*), Kulwice, Dvoranowski (*išbraukta*) et alii. – Conferentia : de vita simplici et mortificata ducenda.

26. Profecti sunt ad praestanda ministeria operariis polonis: Wisniewski, Kulwice, Dworanowski. – Conferentia de fiducia erga Deum.

2. VI. 1912. Conferentia: de largo corde habendo in serviendo Deo.

6. VI. 1912. Corporis Christi. Fere omnes participarunt in processione.

9. VI. 1912. Recollectio menstrua: I. De SS. Cordis Iesu cultu; II. De SS.-ma Eucharistia; quomodo amorem erga SS. Sacram. S. Aloysius monstravit;- III. De sacerdotibus peculiari modo dilectis Cordi SS. Jesu.

Toto tempore statutis temporibus explicabantur Regulae et Constitutiones; - In sessionibus collocuti sumus: de modestiae regulis et de bonae et decentis inter homines conversationis regulis; praeterea collocuti sumus inter se privatim de modo meliore inserviendi operariis polonis et ruthenis, qui ad laborandum peregre veniunt in Helvetiam: - ordines quidam et rationes methodicae habendae instructiones et quidem cathecheticae; adhortandi et inducendi ad frequentes confessiones et communiones; libri sunt convenienter selecti dandi ad legendum; ex medio ipsorum quaerendi sunt operarii, qui ceteros instruant; - praeprimis cura habenda spiritualis et religiosa, non tam insistendum, ut fiebat, instructioni in elementis litterarum et ceteris rebus profanis.

16. VI. „De fideliter adhibendis minimis rebus et occasionibus ad sese sanctificandum et proficiendum in via sanctitatis" – erat conferentia. – Nonnulli nostrorum profecti sunt ad inserviendum operariis polonis, qui sunt dispersi in Helvetia per diversos locos.

23. VI. Conferentia: De recollectione animi curanda. – Quidam profecti sunt ad operarios polonos.

30. VI. Conferentia de pace interiore quaerenda deque mediis eam assequendi. – Quidam ad operarios polonos profecti sunt.

7. VII. 1912. Recollectio menstrua. I Med.: - De S. Petri dilectione; II. De exitu nostrae vitae. III. De mutua dilectione; deque dilectione aliorum; benevolentia. Confessio. –

Heri *d. 6 iulii* D.nus Franciscus Bučys ad nos advenit Petropoli. – Secum adduxit puellam, quae una cum patris F. Kudirka sorore nobis in novo habitaculo erit inservitura.

28. Atvyko Kornilovičius, jau įšventintas kunigu. Konferencija apie gailestingumo ir užuojautos jausmų puoselėjimą savo širdyje.

1912. V. 5. Mėnesio rekolekcijos. I. Apie Kristaus prisikėlimą; II. Apie Kristaus pasirodymą Švč. Motinai; III. Mąstymas apie ramybę ir (sąžinės) tyrimas dvasinio atgimimo požiūriu. Išpažintis.

6-7. Kasmėnesinis pranešimas apie išorinį gyvenimą.

8. Matulaitis gavo laiškus: 1) nuo kun. Staniukyno[21], kuris praneša, kad dėl iškilusių sunkumų, susijusių su angle vyresniąja, kuri rūpinasi Šv. Kazimiero seserų kongregacija, negali šiais metais atvykti pradėti novicijato; 2) nuo Jo Ekscelencijos Varšuvos vyskupo sufragano Ruškevičiaus[22], kuris klausia, kurie iš mūsiškių ketina sugrįžti į Varšuvą; ypač prašo, kad parvyktų Bronikovskis ir Vaitkevičius.

12. Konferencija apie dvasinį gyvenimą, kaip priešingą kūniškam gyvenimui.

19. Kai kurie mūsiškiai vyko teikti dvasinių patarnavimų lenkų darbininkams: Višnevskis (išbraukta), Kulvietis, Dvaranauskas (išbraukta) ir kiti. Konferencija apie ėjimą paprasto ir apsimarinimais drausminamo gyvenimo keliu.

26. Teikti patarnavimų lenkų darbininkams vyko: Višnevskis, Kulvietis, Dvaranauskas. Konferencija apie pasitikėjimą Dievu.

1912. VI. 2. Konferencija apie dosnios širdies turėjimą tarnaujant Dievui.

1912. VI. 6. Kristaus Kūno (iškilmė). Beveik visi dalyvavo procesijoje.

1912. VI. 9. Mėnesio rekolekcijos: I. Apie Švč. Jėzaus Širdies garbinimą; II. Apie Švenčiausiąją Eucharistiją; kaip šv. Aloyzas parodė meilę Švč. Sakramentui; III. Apie kunigus, ypatingu būdu mielus Švč. Jėzaus Širdžiai.

Visą laiką nustatytu metu buvo aiškinamos regulos ir konstitucijos. Posėdžiuose kalbėjomės: apie santūrumo ir malonaus bei prideramo bendravimo su žmonėmis taisykles; be to, privačiai kalbėjomės apie tai, kaip geriau patarnauti lenkų ir rusų darbininkams, kurie, ieškodami darbo svetur, atvyksta į Šveicariją: reikia laikytis tam tikros tvarkos ir naudoti metodines priemones bei katechetinius mokymus; reikia raginti bei skatinti dažnai eiti išpažinties ir Komunijos; reikia duoti skaityti tinkamai parinktų knygų; reikia tarp pačių darbininkų surasti tokių, kurie galėtų kitus mokyti; visų pirma reikia rūpintis dvasiniais bei religiniais dalykais ir ne tiek daug atsidėti, kaip būdavo daroma, mokslo pagrindų diegimui ir kitiems pasaulietiškiems dalykams.

VI. 16. Vyko konferencija „Apie ištikimą naudojimąsi mažmožiais ir progomis pasišvęsti bei daryti pažangą šventumo kelyje". Kai kurie iš mūsiškių vyko patarnauti lenkų darbininkams, kurie yra pasklidę Šveicarijoje po įvairias vietas.

VI. 23. Konferencija: Apie dvasinio susitelkimo rūpestį. Kai kurie vyko pas lenkų darbininkus.

VI. 30. Konferencija apie vidinės ramybės paieškas ir apie priemones jai pasiekti. Kai kurie vyko pas lenkų darbininkus.

1912.VII.7. Mėnesio rekolekcijos. I meditacija: Apie šv. Petro meilę; II. Apie mūsų gyvenimo pabaigą. III. Apie tarpusavio meilę ir apie meilę kitiems bei palankumą. Išpažintis.

Vakar, liepos 6 d., iš Petrapilio pas mus atvyko kun. Pranciškus Būčys. Atsivežė mergaitę, kuri drauge su tėvo F. Kudirkos[23] seserimi patarnaus mums naujojoje buveinėje.

[21] Staniukynas, Antanas – kunigas, 1909 m. JAV įsteigęs Šv. Kazimiero seserų vienuolyną. Jo pakviestas kun. Jurgis Matulaitis, lydimas kun. Felikso Kudirkos ir kun. Julijono Kazako 1913 m. lankėsi Čikagoje. Šio vizito metu buvo įsteigtas Marijonų naujokynas JAV.

[22] Rūškys (Ruškevičiaus), Kazimieras – Varšuvos vyskupas, 1909 m. rugpjūčio 29 d. Varšuvoje įšventinęs pirmuosius marijonus: kun. Jurgį Matulaitį ir kun. Pranciškų Būčį, taip atnaujinant beišnykstančią Marijonų vienuoliją.

[23] Kudirka, Feliksas MIC (1870–1932) – kunigas, 1913 m. lydėjęs į JAV kun. Jurgį Matulaitį. Įsteigus JAV Marijonų naujokyną, paskirtas jo magistru, vėliau – marijonams pavestos Čikagos Šv. arkangelo Mykolo bažnyčios klebonas.

Hoc mense absolvimus regularum explicationem. In recreationibus collocuti sumus de rebus ad E.siae vitam spectantibus. – Collocuti sumus de methodo scientifice collaborandi iuxta ea quae Prof. A. de Laugenwendl exponebat. – Legimus St. Jure ulterius. – Toto mense iunio habuimus coram exposito S-mo devotionem S-mi Cordis Jesu. – Statuimus eandem devotionem quavis prima feria VI cuiusvis mensis persolvere.

10. VII. D.nus Leo Kulwice profectus est recuperandae sanitatis gratia Villars s. Ollon, iuxta medicorum ordinationem per 3 hebdomadas ibi mansurus.

Tempore explicationis regularum collocuti sumus de servando secreto.

11. Deambulationem longiorem omnes simul fecimus et recreationem; lectionem item in silva.

14. Deambulatio simul omnium et lectio spiritualis in silva. – Conferentia de sui abnegatione et renuntiatione.

Collocuti sumus de silentii gravitate et momento in vita spirituali; deque optima ratione apud nos illius servandi. Praeter recreationes, ne loquantur nisi ex gravi causa accedente necessitate, non in transitu, non in corridoriis; idque non nisi submissa voce, et quidem tantum, quantum necesse est ad expediendum negotium, quod remitti non potest. Si negotium non est urgens, remittendum est ad tempus liberum recreationis. Ne portae claudantur vel aperiantur cum strepitu; ne cum strepitu incedant dum egrediuntur domo vel eam ingrediuntur. Omnes curent vel maximum silentium servandum. – Strictissimum silentium toto tempore a precibus vespertinis usque ad tempus post Missam. Item in Refectorio tempore commestionum, in Capella, Sacristia. - Ne cubicula aliorum ingrediantur sine gravi causa. Nulli abusus in hac re conspiciuntur. Sed exortis abusibus, potest etiam praeceptum statui, ne ingrediantur aliorum cubicula sine Superioris permissione. – Cum quis alterius cubiculum ingreditur, quam citissime absoluto negotio exeant, ne inutiliter tempus occupet et alterum impediat.

Vespere tempore orationis unus qui Ciceronem legit de oratore exposuit ceteris regulas educandae vocis, de hac re collocuti sumus.

D.nus Buczys, qui apud sorores in villa Misericorde habitat, reddebat pluribus vicibus hisce diebus rationem de eis (quae) ab ipso acta sunt: in Academia et extra. Item collocuti sumus de variis negotiis, nostras res spectantibus. Ipse Buczys praeparat exercitia spiritualia quae Caunae et Vilnae daturus est sacerdotibus.

19. Advenit frater Joannes Totoraitis de Seyna summo mane. – Matulewicz profectus est ad excipiendas confessiones polonae et germanicae nationis sororum Congr. S. Pauli. – Totoraitis reddebat rationem hac et sequentibus diebus de actis ab ipso. – Vespere solemnis Benedictio cum S-mo.

20. Totoraitis de Canisiano transiit in villam „Misericorde" ad habitandum. – D.nus Kornilowicz licentiatum e Theologia fecit; profectus est statim ad assistendum Missae collegae

21. Matulewicz tempore deambulationis collocutus est multum cum D.nis: Maliauskas, Raštutis, Strikas – de nostra Congregatione. Illi plurimas fecerunt obiectiones; praesertim quod una cum polonis incipimus et agimus vitam communem; timorem habuerunt, ne id detrimento esset lithuanis et cet. – Nil novi dixerunt sed iam aliunde auditas obiectiones acerrimas, quae potissimum variis possibilitatibus innituntur, omni solido fundamento carentibus. – Responsum acceperunt: Congr. debet principiis Ecclesiae et Evangelii inniti et dirigi, non vero aliis quibuscumque; Congr. debet esse Catholica, ergo omnes nationes aequaliter amplecti, non vero nationalis. Curabimus ut nulla natio damnum vel detrimentum patiatur, sed ut omnium, ubi erimus, bono sincere intendamus, et alia eiusmodi.

23. Kornilowicz advenit circa meridiem item. – D.nus Wojtkievicz examina doctoratus theologiae incepit.

Šį mėnesį baigėme aiškintis regulas. Poilsio valandomis kalbėjomės apie reikalus, susijusius su Bažnyčios gyvenimu. Kalbėjomės apie mokslinio bendradarbiavimo metodą pagal tai, ką dėstė prof. A de Laugenvendlis. Toliau skaitėme *St. Jure*. Visą birželio mėnesį kasdien prie išstatyto Švenčiausiojo rengėme Švč. Jėzaus Širdies pamaldas. Nutarėme tokias pat pamaldas rengti ir kiekvieną pirmąjį mėnesio penktadienį.

VII.10. Kun. Leonas Kulvietis pagal gydytojų nurodymą išvyko atgauti sveikatos į Villars s. Ollon ir ten ketina pasilikti trims savaitėms.

Regulų aiškinimosi metu kalbėjomės apie paslapties saugojimą.

11. Visi drauge ilgiau vaikščiojomės ir pailsėjome; taip pat skaitėme miške.

14. Visų pasivaikščiojimas drauge ir dvasinis skaitymas miške. Konferencija apie savęs atsižadėjimą.

Kalbėjomės apie tylos svarbą bei reikšmę dvasiniame gyvenime ir apie geriausią jos laikymosi pas mus būdą. Išskyrus poilsio laiką, (mūsiškiai) tesikalba tik dėl svarbios priežasties, kai tampa būtina; tegul nesikalba galerijoje, koridoriuose. Kalbėtis tik pusbalsiu ir būtent tiek, kiek reikia išspręsti reikalą, kuris negali būti atidedamas. Jei reikalas nėra primygtinis, jį reikia atidėti laisvam poilsio laikui. Tenebūna triukšmingai uždarinėjamos ar atidarinėjamos durys, ir mūsiškiai tenekelia triukšmo išeidami iš namų ar į juos įeidami. Visi tesirūpina išlaikyti net visišką tylą. Griežčiausia ištisinė tyla – nuo vakaro maldų iki Mišių pabaigos. Taip pat valgykloje (refektoriuje) valgio metu, koplyčioje, zakristijoje. Be svarbios priežasties tenebūna einama į kitų kambarius. Šiuo požiūriu nėra pastebima jokių piktnaudžiavimų, tačiau, jiems pasireiškus, gali būti nustatoma taisyklė, kad negalima įeiti į kitų kambarius be Vyresniojo leidimo. Jei kas įeitų į kito kambarį, išsprendęs reikalą, kuo skubiau teišeina, kad veltui neeikvotų laiko ir netrukdytų kitam.

Vakare, pranešimo metu, vienas (iš mūsiškių), kuris skaito Cicerono[24] mintis apie oratorių, kitiems išdėstė balso lavinimo taisykles. Apie tai pasikalbėjome.

Kun. Būčys, kuris gyvena pas seseris (vienuoles) *Misericorde* viloje, pastarosiomis dienomis daug kartų davė ataskaitą apie tai, kas buvo jo nuveikta Akademijoje ir už jos ribų. Taip pat kalbėjomės apie įvairius rūpesčius, susijusius su mūsų reikalais. Pats Būčys ruošiasi dvasinėms pratyboms, kurias ketina pravesti kunigams Kaune ir Vilniuje.

19. Labai ankstų rytą atvyko brolis Jonas Totoraitis[25] iš Seinų. Matulaitis išvyko klausyti Šv. Pauliaus kongregacijos lenkų ir vokiečių tautybių seserų išpažinčių. Šiandien ir kitomis dienomis Totoraitis davė ataskaitą apie savo paties nuveiktus darbus. Vakare – palaiminimas su Švenčiausiuoju.

20. Totoraitis iš *Canisianum* persikėlė gyventi į *Misericorde* vilą. Kun. Kornilovičius įgijo teologijos licenciatą; jis tuoj pat išvyko prisidėti prie kolegos aukojamų Mišių.

21. Per pasivaikščiojimą Matulaitis daug kalbėjosi apie mūsų Kongregaciją su kunigais Maliausku, Raštučiu, Striku. Jie išsakė labai daug priekaištų, ypač dėl to, kad drauge su lenkais pradedame ir gyvename bendrą gyvenimą. Jie nuogąstavo, kad tai nepakenktų lietuviams ir kt. Nepasakė nieko naujo, o tik jau iš kitur girdėtus labai aštrius priekaištus, kurie labiausiai remiasi įvairiomis galimybėmis, neturinčiomis jokio tvirto pagrindo. Gavo atsakymą, kad Kongregacija turi remtis bei vadovautis Bažnyčios ir Evangelijos principais, o ne kokiais nors kitais; Kongregacija turi būti katalikiška – taigi vienodai atvira visoms tautoms, o ne nacionalinė. Rūpinsimės, kad nė viena tauta nepatirtų nuostolio ar žalos, bet kad ten, kur būsime, nuoširdžiai siektume visų gėrio, ir kitais panašiais dalykais.

23. Apie vidudienį atvyko ir Kornilovičius. Kun. Vaitkevičius pradėjo teologijos daktarato egzaminus.

[24] Ciceronas, Markas Tulijus (106–43 pr. Kr.) – Romos filosofas, oratorius, konsulas.

[25] Totoraitis, Jonas MIC (1872–1941) – kunigas, dr., Marijonų kapitulos narys (1911), kurioje Vyresniuoju išrinktas kun. Jurgis Matulaitis; Marijonų gimnazijos direktorius,Vytauto Didžiojo universiteto profesorius (1923–1937), Marijonų provincijolas (1930–1933).

24. Kornilowicz ad ferias peragendas profectus est. – Examina D.ni Voitkievič.

25. D.nus Voitkievič doctoratus examina absolvit. – Pro dissertatione ob exteriores circumstantias (sc. non habuit tempus ad definitive poliendam dissertationem) *cum laude* obtinuit; – pro oralibus examinibus *cum summa laude*. – Post examina erat parva recreatio. – Deliberati sumus de D.ni Kazak receptione in novitiatum. Statutum est: a) ut recipiatur; b) consilium datur ei, ut si vult statim incipiat potius, quam domum proficiscatur. – Ille angitur ab aliquo tempore diversis scrupulis; opinione omnium D.no Kazak utile erit annum in novitiatu transigere et statim incipere, secus poterit in morbum graviorem incidere.

26. Incipimus praeparare novum habitaculum. D.nus Voitkievicz potissimum hac re occupatur. – D.nus Kazak Julianus definitive petit, ut recipiatur in novitiatum.– Confessio sororum S. Pauli.

27. Labor et curae de ordinandis habitaculis. Soluti sumus pecuniam D.nae Regli pro semestri 1080 fr. – D.nus Wisniewski ad operarios profectus est.

28. Profecti sumus ad deambulandum. Presbyteri professi et qui iam novitiatum terminant, – collocuti sumus de diversis rebus nostram Congregationem spectantibus; – de futura eius ordinatione et organizatione. – Hisce colloquiis nos praeparamus ad sessionem formalem. Matulewicz initio indicavit et exposuit omnia puncta, de quibus colloquendum erit; postea incepimus colloqui in silva.

I. De organisatione totius Congregationis. Hucusque erat praxes, quot Superior (*išbraukta*).

29. Sessionem instituimus de rebus ad nostram Congr. pertinentibus.

30. Sessionem habuimus de rebus nostrae Congr. – D.nus Julianus Kazak definitive in novitiorum numerum susceptus est.

31. Omnes hos dies, praesertim hodie operam dedimus transportandis rebus e convictu Canisiano in domum rue du Pere Girard N. 8. – Noctem primam in hac domo transegimus. – D.nus Leo Kulwice de oppido Villars, ubi recuperandae sanitatis gratia, fuit reversus est.

Puncta de quibus per praecedentes dies collocuti sumus sunt haec:

I. De Congregationis regimine et organisatione ad interim.

1) Statutum est, ut Superior Generalis ad interim Friburgi consultores et adiutores habeat Felicem Kudirka et Mariannum Wisniewski, quorum primus oeconomi munere, alter vero secretarii fungatur. – Praeterea cum graviores res decidendae erunt, unus alterve e magis peritis novitiis ad consilium vocari potest.
2) Omnium fratrum, qui in ditione Russiae operam navaturi sunt, veluti superior et superarbiter D.nus Franciscus Bučys habebitur.
3) Praeterea qui in dioecesi Varsaviensi erunt, suum specialem, qui vero in Seynensi pariter suum superiorem habebunt. Illi superiores locales a superiore generali designabuntur.
4) Superioribus localibus menstruam vitae exterioris rationem fratres illius dioecesis reddere studeant, quantum id commode fieri poterit; item apud aliquem e suis fratribus, quantum id poterit fieri, confessiones suas peragant. – Secus relatio menstrua Superiori Generali detur.

II. De novitiatu et domo studiorum.

1) Quamquam nunc temporis novitiatus a domo studiorum separare plane nequit, tamen, quantum fieri potest, id curabitur; - saltem ut novitii aliquam domus partem sibi designatam habeant ibique suum specialem diei et exercitiorum ordinem sequantur.
2) Novitii saltem bis in mense rationem suae vitae magistro reddant iuxta instructiones.

24. Kornilovičius išvyko atostogauti. Kun. Vaitkevičiaus egzaminai.

25. Kun. Vaitkevičius išlaikė daktarato egzaminus. Dėl išorinių aplinkybių (t. y., neturėjo laiko galutiniam disertacijos ištobulinimui) už disertaciją gavo pažymį *cum laude*. Už žodinius egzaminus – *summa cum laude*. Po egzaminų buvo trumpas poilsis. Svarstėme apie kun. Kazako priėmimą į naujokyną. Buvo nuspręsta: a) kad būtų priimamas; b) jam patariama, kad, jei nori, verčiau pradėtų (naujokyną), užuot vykęs namo. Jis kurį laiką yra varginamas įvairių negandų. Visų nuomone, kun. Kazakui bus naudinga praleisti metus naujokyne ir jį pradėti tuojau pat; priešingu atveju jis gali susirgti sunkesne liga.

26. Pradėjome įrenginėti naują buveinę. Šiuo reikalu ypač užsiima kun. Vaitkevičius. Kun. Julijonas Kazakas galutinai prašo, kad būtų priimamas į naujokyną. Šv. Pauliaus seserų išpažintis.

27. Darbas ir rūpesčiai dėl patalpų sutvarkymo. Poniai Regli už pusmetį sumokėjome 1080 frankų. Kun. Višnevskis išvyko pas darbininkus.

28. Ėjome pasivaikščioti. Įžadus davusieji kunigai ir tie, kurie jau baigia naujokyną. Kalbėjomės apie įvairius reikalus, susijusius su mūsų Kongregacija; apie jos būsimą tvarkymą ir organizavimą. Būtent šiais pakalbiais rengiamės formaliam posėdžiui. Matulaitis iš pradžių nurodė ir išdėstė visus dalykus, apie kuriuos reikės pasikalbėti; po to pradėjome kalbėtis miške.

I. Apie visos Kongregacijos organizavimą. Iki šiol buvo praktikos, kiek Vyresnysis (*išbraukta*).

29. Surengėme posėdį apie reikalus, susijusius su mūsų Kongregacija.

30. Vyko posėdis apie mūsų Kongregacijos reikalus. Kun. Julijonas Kazakas galutinai buvo priimtas į naujokyną.

31. Per visas pastarąsias dienas, ypač šiandien, stengėmės pervežti daiktus iš *Canisianum* kolegijos į namus, esančius rue du Pire Girard N. 8. Šiuose namuose praleidome pirmą naktį. Kun. Leonas Kulvietis grįžo iš Vilars miesto, kur pabuvojo, kad atgautų sveikatą.

Dalykai, apie kuriuos kalbėjomės per ankstesnes dienas, yra tokie:

I. Apie laikinąjį Kongregacijos valdymą ir organizavimą.

1) Buvo nuspręsta, kad laikinasis Generalinis Vyresnysis[26] turėtų Fribūre patarėjus bei padėjėjus Feliksą Kudirką ir Marijaną Višnevskį – pirmasis eitų ekonomo, o antrasis – sekretoriaus pareigas. Be to, kai reikės spręsti svarbesnius reikalus, į tarybą galės būti kviečiamas vienas ar kitas iš labiau patyrusių naujokų.
2) Visų brolių, kurie darbuosis Rusijos regione, vyresniuoju ir superarbitru bus laikomas kun. Pranciškus Būčys.
3) Be to, tie, kurie bus Varšuvos vyskupijoje, kaip ir tie, kurie bus Seinų vyskupijoje, turės savo atskirą vyresnįjį. Tie vietiniai vyresnieji bus skiriami Generalinio Vyresniojo.
4) Vietiniams vyresniesiems toje vyskupijoje esantys broliai tesiekia duoti kasmėnesinę išorinio gyvenimo ataskaitą, kiek tai patogiai gali būti padaroma; taip pat pas kurį nors iš savo brolių, kiek tai bus įmanoma, teatlieka išpažintį. Antraip mėnesinė ataskaita tebūna daroma Generaliniam Vyresniajam.

II. Apie naujokyną ir Studijų namus.

1) Nors šiuo metu naujokynas negali aiškiai būti atskiriamas nuo Studijų namų, tačiau, kiek įmanoma, to bus siekiama; bent tiek, kad naujokai turėtų kokią nors jiems skirtą namų dalį ir ten laikytųsi tam tikros savo dienotvarkės bei nustatyto (dvasinių) pratybų plano.
2) Naujokai bent dukart per mėnesį teduoda magistrui savo gyvenimo ataskaitą pagal instrukcijas.

[26] Genelanis Vyresnysis – kun. Jurgis Matulaitis MIC.

3) Curandum est, ut novitii minus studiis, plus vero ascesi intenti sint, quamquam studia plane removeri non possunt.
4) Ordinanda erit quoque studentium vitae ratio; tendendum est ad id,
    a) ut studiorum ratio et cursus ab aliquo dirigatur; nunc temporis eas partes Superior Gen. faciet, quantum poterit.
    b) ut vita spiritualis ordinetur, libri meditationum;- libri ad faciendas lectiones spirituales indicabuntur.
    c) ut quaedam exercitia spiritualia a studentibus in communi una cum novitiis persolventur, quaedam privatim.
    d) ut colloquia vel collationes spirituales aliquando a studentibus instituantur.
    e) ut disputationes theologicae et philosophicae a studentibus habeantur.
    f) ut librorum lectura superiorum inspectioni subdatur.
    g) si id fieri poterit et utile apparebit, e studentibus quidam designentur ut repetitores aliorum, saltem quoad quasdam scientias.

Haec omnia tamquam directio statuuntur, quae quantum fieri poterit in usum deducentur.

III. Quaedam quae Congregationis candidatos spectant.

1) Nostri sacerdotes curent, ut vocationes tum ad superiorem perfectionem generatim, tum ad vitam religiosam speciatim excitent, sustentent, et colant.
2) Curandum est iuxta Ecclesiae canones et spiritum, sed pacifice, cum caritate et maxima reverentia, ne Ordinarii loci sacerdotes qui volunt in Congregationem ingredi, diu retineant vel impediant, maxime tamen precibus et obsecrationibus Rev. Ordinarii loci sunt ad hoc inclinandi, ut suum consensum praebeant.
3) Candidati laici bene antea probentur idque non ab uno aliquo fratre, sed etiam ab aliis quantum fieri potest. In his sequendae superiorum indicationes.

IV. De Congregationis re pecuniaria.

1) Curent, quantum quisque poterit, eis quae labore suo acquiruntur Congregationem iuvare, quae nunc pauperrima est.
2) Curent benefactores vel stipendia invenire praesertim eis qui studia continuaturi sunt.
3) Testamentum quisque faciat. Praeterea ei qui bibliothecas vel alias res in Russia asservant, alter alteri earundem venditionis actum coram notario scribant.

V. Relatio ad Ordinarios loci.

1) Ne quis sese in res quae ad dioeceseos regimen pertinent ingerat; - neve erga easdem criticam exerceat; – caveant, praesertim ne de dioecesanis ordinationibus vel de personis (*išbraukta*) generatim de clero quid mali loquantur audeant (*išbraukta*); – Cum totum clerum, tum speciatim Ordinarios loci et personas in dignitatibus constitutas debito honore et reverentia et benevolentia atque caritate prosequantur.
2) De eis operibus, quae in dioecesi peragunt, aliquoties Ordinario loci relationem dare studeant, prout in instructionibus indicatur.

VI. Ne extranei ad habitandum una cum fratribus in nostras domus recipiantur. Ubi id necesse est, separatus pro hospitibus locus habeatur.

VII. Schema Constitutionum, quae Russico gubernio ad confirmandum proponi debent iuxta R-mi et Il-mi D.ni Karos, episcopi Seynensis (*išbraukta*), a D.no Bučys elaboratum est atque a ceteris confirmatum. Id schema primum quibusdam Ordinariis de Seyny, (...) Cauna et Mohyloviensi proponi_(*išbraukta*) proponi debet, atque Ordinariorum Consilium est nobis sequendum (*išbraukta*) atque ulterius iuxta illorum Ordinariorum consilium est agendum.

3) Reikia rūpintis, kad naujokai būtų mažiau atsidėję studijoms, o daugiau – askezei, nors studijų, žinoma, negali būti atsisakoma.
4) Taip pat reikės sutvarkyti studentų gyvenimo būdą; reikia siekti:
    a) kad kas nors vadovautų studijų planui ir eigai; šiuo metu tokį vaidmenį, kiek galės, atliks Generalinis Vyresnysis;
    b) kad būtų nustatoma dvasinio gyvenimo tvarka, meditacijų knygos; bus nurodomos knygos, skirtos dvasiniam skaitymui;
    c) kad vienos dvasinės pratybos būtų studentų atliekamos bendrai drauge su naujokais, kitos – privačiai.
    d) kad studentai kai kada rengtų dvasinio turinio pokalbius ar pasitarimus;
    e) kad studentai rengtų teologinius ir filosofinius disputus;
    f) kad knygų skaitymas būtų vyresniųjų prižiūrimas;
    g) jei būtų įmanoma ir atrodys naudinga, kai kurie iš studentų tebūna paskiriami kitų repetitoriais, bent jau kai kurių mokslo dalykų atžvilgiu.

Visa tai yra nustatoma kaip gairės, kurios, kiek įmanoma, bus įgyvendinamos.

III. Kai kas apie tai, kas susiję su Kongregacijos kandidatais.

1) Mūsų kunigai tesirūpina, kad skatintų, palaikytų ir puoselėtų pašaukimus tiek apskritai į aukštesnį tobulumą, tiek atskirai į vienuolišką gyvenimą.
2) Reikia pagal Bažnyčios kanonus ir dvasią, tačiau taikingai, su meile ir didžiule pagarba siekti, kad vietos ordinarai ilgai neužlaikytų ar netrukdytų kunigams, kurie nori stoti į Kongregaciją. Labiausiai reikia maldomis ir nuolankiais prašymais palenkti vietos ordinarus, kad duotų savo sutikimą.
3) Kandidatai pasauliečiai prieš tai tebūna deramai ištiriami, ir tai ne kurio nors vieno brolio, bet, kiek įmanoma, ir kitų. Šiame reikale reikia laikytis vyresniųjų nuorodų.

IV. Apie Kongregacijos piniginius reikalus.

1) Kiekvienas, kiek galės, tesiekia tuo, ką savo darbu įgyja, paremti Kongregaciją, kuri dabar yra labai neturtinga.
2) Geradariai tesiekia ir stipendijas išrūpinti, ypač tiems, kurie ketina tęsti studijas.
3) Kiekvienas tesudaro testamentą. Be to, tie, kurie Rusijoje turi bibliotekų ar kitų dalykų, pas notarą tesurašo jų pardavimo vienas kitam aktą[27].

V. Santykis su vietos ordinarais.

1) Niekas tenesikiša į reikalus, kurie yra susiję su vyskupijos valdymu, ir jų atžvilgiu tenereiškia kritikos; ypač tesisaugo, kad nieko blogo nekalbėtų apie vyskupijos potvarkius ar apskritai apie dvasininkiją. Tiek visiems kunigams, tiek ypač vietos ordinarams bei aukšto rango asmenims (dignitoriams) kiekvienas tereiškia deramą pagarbą, palankumą bei meilę.
2) Kaip yra nurodoma instrukcijose, visi tesiekia kartkartėmis vietos ordinarui duoti ataskaitą apie darbus, kuriuos atlieka vyskupijoje.

VI. Tenebūna į mūsų namus priimami pašaliečiai gyventi drauge su broliais. Kur reikalinga, tebūna turima atskira buveinė svečiams.

VII. Konstitucijų, kurios turi būti pateiktos patvirtinti Rusijos valdžiai (pagal Jo Ekscelencijos Seinų vyskupo A. Karoso – *išbraukta*), metmenys buvo kun. Būčio kruopščiai parengti ir kitų patvirtinti. Tie metmenys pirma turi būti pateikti kai kuriems ordinarams (Seinų, Kauno ir Mogiliovo – *išbraukta*), (ir mums reikia laikytis ordinarų patarimo – *išbraukta*), ir toliau reikia veikti pagal tų ordinarų patarimą.

[27] J. Matulaitis ypatingai rūpinosi bibliotekų gausinimu ir išsaugojimu.

VIII. De D.ni Antonii Staniukynas proposito veniendi ad laborandum inter lithuanos advenas in Americam.

1) Propositum D.ni St. nobis arridet et placet; optamus, ut id fieri possit.
2) De hac re colloquendum est cum Ordinariis Seynenis et Samogithiensi.
3) Tunc definitivum responsum dari poterit.

IX. De secreto servando quoad nostrae vitae genus.

1) Secretum servandum est, prout in Instructionibus ponitur et iuxta prudens Superiorum iudicium.
2) De interioribus rebus et negotiis nostrae Congregationis non est agendum cum aliis sacerdotibus (*išbraukta*) nisi cum Ordinariis loci. Ne ceteri inutiliter et cum Congr. detrimento in nostram vitam initientur.

X. De relatione triennali quae Sacrae Congregationi Regularum danda est.

Quisque notet quae extra consueta sua officia peragit, ut ex iis rebus illa relatio componi possit.

XI. De Instructionibus.

Matulewicz retulit:
1) generalem partem iam esse compositam; eam perlegerunt quoque D.ni Bučys et Totoraitis et probarunt.
2) Quod praxes et novitiorum formationem spectat, - quaedam sunt praeparata, ad quaedam materia necessaria collecta. Matulevicz sperat eam partem anno currenti finiturum esse (*išbraukta*) absolutum iri.
3) Omnes hortantur, ut quae usu et experientia didicerint, notent, ut ex eis postea Instructiones componi queant.

XII. De recreationibus

Curandum est, ut meliore ac meliore modo peragantur non obstantibus difficultatibus ob horti vel specialis cubiculi penuriam, - ut communes deambulationes fiant et cetera eiusmodi ad fovendam vitam communem.

XIII. De nationalibus relationibus in nostra Congregatione longe et late actum est anni huius decursu et nunc temporis.
Instructiones confectae sunt, quae iuxta D.ni Bučys et Totoraitis indicationes iam sunt correctae et ad huc in quibusdam corrigendae (*išbraukta*) quae nunc probantur.

XIV. De difficultatibus quae nostrae Congregationi ab aliis ponuntur, de obiectionibus, persecutionibus (*išbraukta*) quae moventur et cet.

1) Ne animo cadant, sed eo magis spiritu Christi et Ecclesiae animari studeant atque indefesse ad Dei gloriam promovendam et animarum salutem laborent pro persecutoribus vero_(*išbraukta*) eis quae illas obiectiones spargunt Deum orent.
2) Ne se defendere nimis curent, potius ad obiectiones taceant. Immo vero laborem pacificum et positivum continuent et bonis operibus atque vitae honestate obiectionum inanitatem ostendere curent. Malum in bono vincant.
3) Ne ob varias obiectiones et impugnationes a recto tramite, qui Christi Evangelio et Ecclesiasticis legibus indicatur, deflectant. – Ad Christi pariter et apostolorum exemplum et vitam in his omnibus attendant atque ibi solamen et fortitudinem quaerant.

VIII. Apie kun. Antano Staniukyno sumanymą vykti į Ameriką darbuotis tarp lietuvių atvykėlių.

1) Kun. St.[28] sumanymas mums patinka; pageidaujame, kad jis galėtų būti įgyvendinamas.
2) Apie šį reikalą reikia kalbėtis su Seinų ir Žemaitijos ordinarais.
3) Tik tada galės būti duotas galutinis atsakymas.

IX. Apie paslapties, susijusios su mūsų gyvenimo būdu, saugojimą.

1) Paslaptį reikia saugoti, kaip yra nustatyta instrukcijose ir pagal įžvalgų vyresniųjų sprendimą.
2) Apie vidinius mūsų Kongregacijos reikalus bei rūpesčius (nereikia kalbėtis su kitais vietos kunigais – *išbraukta*) reikia kalbėtis tik su vietos ordinarais. Kiti tenebūna tuščiai ir mūsų Kongregacijos atžvilgiu žalingai įtraukiami į mūsų gyvenimą[29].

X. Apie trimetę ataskaitą, kurią reikia duoti Šventajai Regulų kongregacijai.

Kiekvienas teužsirašo, ką nuveikia be įprastinių savo pareigų, kad iš tų dalykų galėtų būti sudaroma minėta ataskaita.

XI. Apie instrukcijas.

Matulaitis pranešė:
1) kad bendroji dalis jau yra parengta; ją taip pat perskaitė ir pripažino tinkama kunigai Būčys ir Totoraitis.
2) Dėl veikimo būdų, susijusių su naujokų ugdymu – kai kas yra parengta, kai kam yra surinkta reikalinga medžiaga. Matulaitis viliasi, kad ši dalis bus šiemet užbaigta.
3) Visi yra raginami, kad pasižymėtų tai, ką išmoko iš patirties, kad iš tų dalykų vėliau galėtų būti sudaromos instrukcijos.

XII. Apie poilsį.

Reikia siekti, kad jis būtų vis tinkamiau praleidžiamas, netrukdant keblumams dėl sodo ar specialaus kambario nebuvimo – kad vyktų bendri pasivaikščiojimai ir kiti panašūs dalykai bendruomeniškam gyvenimui puoselėti.

XIII. Apie santykius mūsų Kongregacijoje tautiniu požiūriu labai išsamiai buvo kalbėta šių metų eigoje ir dabar. Buvo parengtos instrukcijos (kurios pagal kun. Būčio ir Totoraičio nuorodas jau buvo pataisytos ir kai kur tebėra taisytinos – *išbraukta*), kurios dabar patvirtinamos.

XIV. Apie mūsų Kongregacijai kitų keliamus sunkumus, apie reiškiamus priekaištus, (persekiojimus – *išbraukta*) ir kt.

1) Tegul nė vienas nepraranda drąsos, bet juo labiau siekia būti įkvėptas Kristaus ir Bažnyčios dvasios bei nenuilstamai darbuojasi dėl Dievo garbės skleidimo ir sielų išganymo, o už (persekiotojus – *išbraukta*) tuos, kurie minėtus priekaištus skleidžia, tegul meldžia Dievą.
2) Tegul pernelyg nesiekia apsiginti, bet veikiau į priekaištus teatsako tylėjimu. Geriau tegul tęsia taikingą bei pozityvų darbą ir gerais darbais bei garbingu gyvenimu tesiekia parodyti priekaištų beprasmiškumą. Blogį tenugali gerumu.
3) Dėl įvairių priekaištų bei išpuolių tegul nenukrypsta nuo tiesaus kelio, kuris yra rodomas Kristaus Evangelijos ir Bažnyčios įstatymų. Visuose šiuose dalykuose težiūri Kristaus, taip pat apaštalų pavyzdžio bei gyvenimo ir ten ieško paguodos bei tvirtybės.

[28] Staniukynas, Antanas – Čikagos (JAV) kunigas, 1909 m. įkūręs Šv. Kazimiero seserų vienuolyną.
[29] Perspėjimas dėl būtinybės laikytis konspiracijos reikalavimų.

XV. De usu potuum alcoholicorum:

1) Ne umquam ipsi inter se hisce potibus utantur in suis comestionibus.
2) Omnes tendant ad abstinentiam servandam; (quantum id prudentia et bene ordinata cari... – *išbraukta*) etiam in relationibus cum aliis, nisi prudentia et bene ordinata caritas aliter suadeant; sed etiam tunc ne sumant istos potus, nisi quasi quadam necessitate coacti. – De cetero quomodo in hisce rebus agendum sit in diversis circumstantiis, usus vitae docebit, atque postea de hisce Instructiones componentur.

XVI. De spiritu paupertatis (in cubiculis suis componendis et ceteris rebus servando – *išbraukta*) servando.
Ne quid superflui irrepat et ut omnia spiritui paupertatis et honestati conveniant, praesertim locales praepositi curent.

XVII. Utile erit et optandum est, ut aliquis pp. Jesuitarum, Benedictinorum vel alius alicuius Congr. novitiatus visitari possit.

XVIII. Fratres inter se frequentes relationes saltem per litteras foveant, sed caveant ne in eis personarum inutilem mentionem faciant, neve epistolas periculosas (respectu quorum – *išbraukta*) apud se inutiliter servent.

XIX. Quandoque minus periti fratres praecavendi sunt, ne cum quibusdam extraneis inutiles et periculosas familiaritates et relationes connectant.

XX. Utile erit, ut triennales relationes, quae Sacrae Congr. praesentari debent, non tantum per litteras sed etiam personaliter a Superiore vel aliquo alio electo fratre peragantur.

XXI. Praeprimis omnis cura impendenda, ut candidati, qui nostram Cong. ingrediuntur, omni quo poterunt meliore modo tum quoad spiritum, tum quoad cetera educentur et ad serviendum Deo et hominibus praeparentur.

31. VII. Matulewicz et Voitkevič fuerunt apud Ordinarium loci atque petierunt, ut capella liceat in domo instituere. Concessit rem ore; petitiones dedimus in scripto.

Die 1. VIII (augusti) 1912. Advenit hospes D.nus Ladislaus Jurgutis. Multum collocutus est cum Matulevič de obiectionibus, quae nobis fiunt tum e parte nationalistarum, tum aliorum. – Voitkevič fuit in Ordinariatu atque in scriptis accepit permissionem ad capellam instituendam.

Sessionibus, quarum puncta et decisiones superius relata sunt, aderant:

Matulevicz Georgius
Buczys Franciscus
Totoraitis Joannes
Dvoranowski Vincentius
Voitkiewicz Josephus
Kudirka Felix
Bronikowski Casimirus
Wisniewski Marianus
Novicki Justinus
Kulwice Leo.

XV. Apie alkoholinių gėrimų vartojimą.

1) Niekada patys tegul nevartoja šių gėrimų valgydami drauge.
2) Visi tebūna linkę laikytis abstinencijos (kiek išmintingumas ir tikrai tvarkinga meilė – *išbraukta*) ir santykiuose su kitais, jei išmintingumas ir tikrai tvarkinga meilė neskatintų pasielgti kitaip – bet ir tuomet tegul vartoja tų gėrimų tik kaip tam tikro būtinumo priversti. Be to, kaip reikėtų šiuo atžvilgiu elgtis įvairiomis aplinkybėmis, pamokys gyvenimo patirtis, ir vėliau iš to bus parengtos instrukcijos.

XVI. Apie neturto dvasios išsaugojimą (apstatant savo kambarius ir kituose dalykuose – *išbraukta*)
Ypač vietos prepozitai tegul rūpinasi, kad neatsirastų ko nors nebūtino ir kad viskas atitiktų neturto dvasią ir padorumą.

XVII. Bus naudinga ir yra pageidautina, kad galėtų būti apsilankoma kokiame nors tėvų jėzuitų, benediktinų ar kurios nors kitos kongregacijos naujokyne.

XVIII. Broliai tepuoselėja dažnus tarpusavio ryšius bent laiškais, tačiau tesisaugo, kad juose be reikalo neminėtų jokių asmenų ir be reikalo nelaikytų pas save (jų atžvilgiu – *išbraukta*) pavojingų laiškų[30].

XIX. Kartais mažiau patyrusius brolius reikia apsaugoti, kad su kokiais nors pašaliečiais neužmegztų nereikalingų ir pavojingų bičiulysčių bei santykių.

XX. Bus naudinga, kad trimetės ataskaitos, kurios turi būti pateikiamos Šventajai Kongregacijai, būtų ne tik laišku siunčiamos, bet ir asmeniškai daromos Vyresniojo ar kurio nors kito išrinkto brolio.

XXI. Pirmiausia reikia visaip rūpintis, kad kandidatai, kurie stoja į mūsų Kongregaciją, kiek įmanoma jiems geresniu būdu būtų ugdomi tiek dvasiniu, tiek ir kitais atžvilgiais bei parengiami tarnauti Dievui ir žmonėms.

VII.31. Matulaitis ir Vaitkevičius buvo pas vietos Ordinarą ir paprašė, kad leistų namuose įsteigti koplyčią. Suteikė tam dalykui žodinį leidimą; įteikėme raštišką prašymą.

1912 m. VIII (rugpjūčio) 1 d. Atvyko svečias kun. Vladislovas Jurgutis. Daug kalbėjosi su Matulaičiu apie priekaištus, kurie yra mums keliami tiek iš tautininkų, tiek iš kitų pusės. Vaitkevičius buvo ordinaro buveinėje ir gavo raštišką leidimą steigti koplyčią.

Posėdžiuose, kuriuose buvo svarstyti anksčiau išdėstyti dalykai ir nutarimai, dalyvavo[31]:

Matulaitis Jurgis
Būčys Pranciškus
Totoraitis Jonas
Dvaranauskas Vincentas
Vaitkevičius Juozapas
Kudirka Feliksas
Bronikovskis Kazimieras
Višnevskis Marijanas
Navickas Justinas
Kulvietis Leonas.

[30] Dar vienas perspėjimas laikytis konspiracijos reikalavimų.
[31] Pirmųjų marijonų, kuriais J. Matulaitis rėmėsi su Marijonų kongregacija susijusioje veikloje, sąrašas.

Die 2 augusti 1912. – Formalem sessionem habuimus, in qua decisiones quae in praecedentibus sessionibus statutae erat, approbatae sunt atque a secretario in Libro protocolorum conscriptae et ab omnibus presbyteris subscriptae. – Sessionem quoque habuimus de novitiis, eorum indole et admissione, ei adstabant omnes professi. – D.nus Jurgutis declaravit se nondum posse nostram Congr. ingredi ob varias causas et ob timorem, ne suae opiniones nimis a nostris differant. Profectus est a nobis circa h. 4 post meridiem. – Deo adiuvante capellam iam instituere et adornare potuimus. – Hora 8 vesp. exercitia spir. incepimus. Conferentia: Idea exercitiorum spiritualium, modi, utilitas.

1912.VIII. 3. Primam Missam in Capella celebravit Matulevicz pro omnibus nostris benefactoribus, eis praesertim qui ad capellam adornandam nos adiuvarunt. – Exercitia spiritualia: primus dies. Dirigit Matulewicz; iuxta Bellecium. Conferentia: Necesse est, ut Deus sit omnia in nostra vita. S. Paulus apost. exemplar hominis dediti Deo et saluti animarum.

4. VIII. Exercitia spiritualia. Conferentia: De causis nostrorum peccatorum et casuum in peccata. – D.nus Bistras profectus est in Lithuaniam ad expedienda gravia negotia sua et ad sese paulisper recreandum.

5. VIII. Exercitia spiritualia continuantur. Conferentia: De reparanda vita et de componendo ordine vitae.

6. VIII. Exercitia Spirit. Conferentia: De vocatione Apostoli.

7. VIII. Exercit. Spirit. Conferentia: De tendentia ad perfectionem.

8. VIII. Exercit. Sp. Conferentia: De Zelo.

9. VIII. Exercit. Sp. – Advenit I-mus Magnificus Rector Academiae Petropolitanae Kakowski Aleksander; – invisit Matulewicz; – collocutus est cum eo de Academiae rebus nonnullis.

D.nus Bronikowski Casimirus tria vota simplicia annua professus est vespere hora 6 ½ et fecit consueta iuramenta. – Eadem die profectus est Varsoviam ad exercitia spiritualia ordinandis praedicanda.

10. D.nus Matulewicz professus est vota perpetua, quae sunt 29 augusti renovanda, nam adhuc desunt tres completi anni; – Dies festus S. Laurentii. – Renovarunt sua vota annua Bučys et Totoraitis. Professi sunt prima vota annua: Dvoranowski, Kudirka, Voitkevič, Kulwice, Novicki. Hi omnes fecerunt quoque consueta iuramenta. Košys sola prima vota annua professus est sine iuramentis, nam est frater laicus. – Exercitia spiritualia continuabantur. Conferentia de Christi sequela: essentiales ideae.

11. Finis exercitiorum spiritualium. Mane peregre iam profecti sunt Bučys et Totoraitis. – Post meridiem peregre profectus est Kulwice. – D.nus Mroczek prima vota annua una cum iuramentis professus est.

12. Ordinem faciebant in domo hodie et sequentibus diebus.

13. Peregre profecti sunt: Dvoranowski et Nowicki.

18. Toto tempore ultimis diebus inducebatur ordo in nostram domum et vitam. – Hodie professus prima vota D.nus Wisniewski. – Vespere profectus est D.nus Woitkiewicz in Lithuaniam, postea Varsoviam.

1912 m. rugpjūčio 2 d. Įvyko formalus posėdis, kuriame buvo patvirtinti ankstesniuose posėdžiuose priimti nutarimai; jie buvo sekretoriaus surašyti protokolų knygoje bei visų kunigų pasirašyti. Taip pat surengėme posėdį dėl naujokų, jų prigimties ir priėmimo; jame dalyvavo visi davusieji įžadus. Kun. Jurgutis pareiškė dar negalįs stoti į mūsų Kongregaciją dėl įvairių priežasčių ir dėl nuogąstavimo, kad jo pažiūros gali pernelyg skirtis nuo mūsų. Išvyko iš mūsų namų apie 4 val. popiet. Dievo padedami jau galėjome įsteigti ir papuošti koplyčią. 8 val. vakaro pradėjome dvasines pratybas. Įvyko konferencija: dvasinių pratybų idėja, būdai, nauda.

1912.VIII.3. Pirmąsias Mišias koplyčioje aukojo Matulaitis – už visus mūsų geradarius, ypač tuos, kurie mums padėjo papuošti koplyčią. Dvasinės pratybos – pirmoji diena. Jas veda Matulaitis pagal *Bellecium*. Konferencija: reikia, kad Dievas būtų viskas mūsų gyvenime. Šv. apaštalas Paulius – Dievui ir sielų išganymui atsadavusio žmogaus pavyzdys.

VIII.4. Dvasinės pratybos. Konferencija: apie mūsų nuodėmių ir atkritimo į nuodėmes priežastis. Ponas Bistras išvyko į Lietuvą tvarkyti savo svarbių reikalų ir truputį pailsėti.

VIII.5. Tęsiamos dvasinės pratybos. Konferencija: apie gyvenimo taisymą ir gyvenimo tvarkos sudarymą.

VIII.6. Dvasinės pratybos. Konferencija: apie apaštalo pašaukimą.

VIII.7. Dvasinės pratybos. Konferencija: apie tobulumo siekimą.

VIII.8. Dvasinės pratybos. Konferencija apie uolumą.

VIII.9. Dvasinės pratybos. Atvyko Magnificencija Petrapilio akademijos rektorius Aleksandras Kakovskis; aplankė Matulaitį; su juo kalbėjosi apie kai kuriuos akademijos reikalus.

Kun. Kazimieras Bronikovskis pusę septynių vakaro davė tris paprastuosius metinius įžadus ir įprastines priesaikas. Tą pačią dieną išvyko į Varšuvą vesti dvasinių pratybų šventinamiesiems.

10. Kun. Matulaitis davė amžinuosius įžadus, kuriuos reikės atnaujinti rugpjūčio 29 d., nes iki šiol dar nėra praėję treji metai. Šv. Lauryno šventė. Savo metinius įžadus atnaujino Būčys ir Totoraitis. Pirmuosius metinius įžadus davė Dvaranauskas, Kudirka, Vatkevičius, Kulvietis, Navickas. Jie visi taip par davė įprastines priesaikas. Košys davė tik pirmuosius metinius įžadus be priesaikų, nes jis yra brolis pasaulietis. Buvo tęsiamos dvasinės pratybos. Konferencija apie Kristaus sekimą: esminės idėjos.

11. Dvasinių pratybų pabaiga. Rytą svetur jau išvyko Būčys ir Totoraitis. Po vidudienio svetur išvyko Kulvietis. Kun. Mročekas davė pirmuosius metinius įžadus su priesaikomis.

12. Šiandien ir tolimesnėmis dienomis visi tvarkėsi namuose.

13. Svetur išvyko Dvaranauskas ir Navickas.

18. Pastarosiomis dienomis visą laiką buvo įvedama tvarka į mūsų namus ir gyvenimą. Šiandien pirmuosius įžadus davė kun. Višnevskis. Vakare kun. Vaitkevičius išvyko į Lietuvą, po to – į Varšuvą.

Iš lotynų k. išvertė Stanislovas Poniškaitis